

UNIVERZITA KARLOVA
Fakulta tělesné výchovy a sportu

**Pohybové aktivity pro děti s poruchou autistického spektra
na základních školách speciálních v Libereckém kraji**

Bakalářská práce

Vedoucí práce:

PhDr. Jitka Vařeková, Ph.D.

Vypracovala:

Martina Slámová

Praha, květen 2021

Prohlašuji, že jsem závěrečnou bakalářskou práci zpracovala samostatně, a že jsem uvedla všechny použité informační zdroje a literaturu. Tato práce ani její podstatná část nebyla předložena k získání jiného nebo stejného akademického titulu.

V Praze, dne

podpis

Evidenční list

Souhlasím se zapůjčením své diplomové práce ke studijním účelům. Uživatel svým podpisem stvrzuje, že tuto diplomovou práci použil ke studiu a prohlašuje, že ji uvede mezi použitými prameny.

Jméno a příjmení:

Fakulta / katedra:

Datum vypůjčení:

Podpis:

Poděkování

Děkuji PhDr. Jitce Vařekové, PhD. za ochotu, vstřícnost a cenné rady při zpracování a vedení mé bakalářské práce. Dále děkuji všem pedagogickým pracovníkům za vyplnění dotazníků a za poskytnutí rozhovorů. V neposlední řadě děkuji také své rodině za podporu a trpělivost.

Abstrakt

Název: Pohybové aktivity pro děti s poruchou autistického spektra na základních školách speciálních v Libereckém kraji.

Cíle: Cílem práce bylo porovnání zajišťování pohybových aktivit na třech základních školách speciálních, pro děti s PAS. V rámci šetření byly zkoumány tyto oblasti: počet klientů, věk klientů, spektrum nabízených pohybových činností, program škol zaměřený na pohybový rozvoj dětí s PAS, počet zaměstnanců zabývajících se pohybovou činností a jejich profese.

Metody: V rámci empirického výzkumu byly ve dvou typech šetření dotazováni pedagogičtí pracovníci na podmínky a zajišťování pohybových aktivit pro děti s PAS na třech základních školách speciálních v Libereckém kraji. V první části výzkumu byla využita forma dotazníkového šetření u pedagogických zaměstnanců. Druhou částí výzkumu byly polostrukturované rozhovory s třemi ředitelkami základních škol speciálních, umožňující hlubší kvalitativní analýzu tělovýchovných aktivit pro děti s poruchou autistického spektra. K jejich záznamu byla využita redigovaná forma rozhovoru.

Výsledky: Z dotazování 18 pedagogických pracovníků a 3 ředitelek vyplývá, že je tělesná výchova pravidelnou aktivitou na třech testovaných školách. Školy nabízí pro děti s PAS nejméně dvě hodiny tělesné výchovy za týden. Můžeme tím říct, že jsou pohybové aktivity nedílnou součástí vzdělávání dětí s PAS. Další podstatnou součástí je i to, že pohybové aktivity jsou socializačním prostředkem pro vytváření vztahů mezi vrstevníky a začleňováním jedince do společné hry s vrstevníkem.

Na třech testovaných školách se snaží o co největší možné zapojení žáků s PAS do všech pohybových aktivit.

Klíčová slova: poruchy autistického spektra, autismus, komparace, tělesná výchova, náplň autistických středisek, vybavení, volnočasové aktivity

Abstract

Title: Physical activities for children with Autism Spectre Disorder at primary schools in the Liberec region.

Objectives: This work aims to compare the provision of physical activities for children with ASD at three special education schools. Within the scope of the research, the following areas were analysed: the number of clients, clients' age, a spectrum of physical activities, the program of schools for children with ASD targeted on their physical progress, the number of employees managing physical activities, and their professions.

Methods: In the empirical part, two types of research method were used to analyse the approaches of pedagogues to physical activities for children with ASD at special education primary schools in the Liberec region. The first part of the research was conducted via a survey filled out by pedagogue employees. By running semi-structured interviews with three headmistresses of special primary education schools, the second part of the research enabled a deeper qualitative analysis of physical training activities for children with ASD. Interviews were recorded in a redacted version.

Results: From interviewing 18 pedagogues and three headmistresses, it was concluded that three tested schools carry out physical education on a regular basis. Schools offer at least two hours of physical activities in a week to children with ASD. Thus we could conclude that physical activities are an integral part of educating children with ASD. Furthermore, physical activities as a socialization tool enable establishing relationships among peers and incorporating individuals into collective games.

All three tested schools try for as high involvement of pupils with ADS as possible in all physical activities.

Keywords: Autism Spectre Disorder, autism, comparation, physical education, autism centres' content, equipment, leisure activities

Seznam použitých zkratek

AAK	Alternativní a augmentativní komunikace
ABA	Aplikovaná behaviorální analýza
ADOS	The Autism Diagnostic Observation Schedule
APLA	Asociace pomáhající lidem s autismem
ASD	Autism Spectrum Disorder
CARS	Childhood Autism Rating Scale – Škála dětského autistického chování
IVP	Individuální vzdělávací plán
MKN-10	Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů (desátá revize)
PAS	Poruchy autistického spektra
PDD	Pervasive Developmental Disorder – pervazivní vývojová porucha
PDMS-2	Peabody Developmental Motor Scales – 2nd edition
PPP	Pedagogicko-psychologická poradna
SPC	Speciálně pedagogické centrum
TEACCH	Treatment and Education of Autistic and related Communication Handicapped
VABS-2	The Vineland Adaptive Behavior Scales – 2nd edition
VOKS	Výměnný obrázkový komunikační systém

ZTV

Zdravotní tělesná výchova

ŠVP

Školní vzdělávací program

Obsah

Obsah	9
1. Úvod.....	11
2. Teoretická část	12
2.1 Charakteristika PAS	12
2.1.1 Definice PAS	12
2.1.2 Historie zkoumání PAS	12
2.1.3 Výskyt PAS	12
2.1.4 Etiologie PAS	13
2.2 Diagnostika PAS	14
2.2.1 Screeningové a diagnostické metody	14
2.2.2 Časný záchyt PAS	15
2.2.3 Symptomy v raném období u dětí s PAS.....	16
2.3 Charakteristika jednotlivých PAS	17
2.3.1 Klasifikace nemocí dle WHO	17
2.3.1 Dětský autismus.....	18
2.3.2 Aspergerův syndrom.....	18
2.3.3 Atypický autismus	19
2.3.4 Dezintegrační porucha	19
2.3.5 Rettův syndrom.....	19
2.4 Pohyb u dětí s PAS	20
2.4.2 Možnosti rozvoje herní dovednosti u dětí s PAS	21
2.4.3 Orientace v prostoru a času	22
2.4.4 Vizualizace dítěte s PAS.....	22
2.4.5 Projevy poruch u dětí s PAS v oblasti motoriky	23
2.5 Vzdělávání dětí s PAS.....	23
2.5.1 Úvod do vzdělávání dětí s PAS	24
2.5.2 Specifika vzdělávání pro děti s PAS.....	25
2.5.3 Základní školy speciální	26
2.5.4 Vzdělávání žáků s PAS podle IVP	27
2.5.5 Podpůrné programy	27
2.6 Tělesná výchova žáků s PAS	28
2.6.1 Tělesná výchova pro děti s PAS	29
2.6.2 Vyučovací jednotka	29
2.6.3 Zásady komunikace s žákem s poruchou PAS v hodinách tělesné výchovy.....	30
2.6.4 Vhodné pohybové aktivity pro děti s PAS	31

2.6.5 Rozvoj pohybových aktivit v předmětu tělesná výchova na základních školách pro děti s PAS	32
3. Praktická část	34
3.1 Cíle	34
3.2 Vědecké otázky	34
3.3 Metody výzkumu.....	35
3.4 Metody sběru dat.....	35
3.4.1 Rozhovor	36
3.4.2 Dotazník.....	36
3.5 Průběh sběru dat	37
4. Výsledky	38
4.1. Interpretace rozhovorů	38
4.2 Vyhodnocení dotazníku.....	44
5. Diskuse.....	60
6. Závěr	66
Seznam zdrojů.....	68
Seznam tabulek	73
Seznam grafů	73
Seznam obrázků	73

1. Úvod

Poruchy autistického spektra (PAS) jsou čím dál častěji diagnostikovanou poruchou u dětí. Je to celoživotní onemocnění, které ovlivňuje zejména chování a fungování dětí, později dospělých ve společnosti. Tato porucha přináší řadu komplikací, ať už z hlediska komunikace s okolním světem, začlenění do společnosti a zvládnutí vlastní sebeobsluhy. Často se stává, že jedinci s poruchou PAS jsou vyčleňováni ze společnosti a lidé nechápou jejich svět. Můžeme tím říci, že děti s PAS často žijí ve svém vlastním světě a je pro ně velmi těžké pochopit a přizpůsobit se našemu světu.

Bakalářská práce se zaměřuje na pohybové aktivity u dětí s PAS na základních školách speciálních. Pohybové aktivity jsou nedílnou součástí u dětí s PAS, jelikož jsou prostředkem k získání dovedností a zkušeností spolu s rozvojem osobnosti. Tělovýchovné pohybové činnosti rozvíjí pohybovou zdatnost, orientaci v prostoru, vytrvalost, svalovou sílu, lokomoci a spolupráci v kolektivu. Pohyb je pro děti dost často spojen se zábavou, herní činností a odpočínutí si na chvíli od sezení v lavicích.

Přístup k dětem s PAS je specifický oproti jiným typům postižení. Nejvíce je potřeba individuální přístup a vnímání. U dětí s PAS musíme dbát na program a výplň celé hodiny tělesné výchovy. Musíme si předem stanovit cíle, protože děti s autismem mají rády předem stanovený režim. Z pravidla špatně reagují na jakoukoliv změnu v dením režimu. Obtížná je i komunikace mezi pedagogem a dítětem. Děti s autismem jsou dost často neverbální a zároveň mají problémy s porozuměním, proto se pro podporu komunikace používají různé formy alternativní a augmentativní komunikace. Nejfrekventovanější jsou piktogramy v různém provedení, dále se doporučují fotogramy, předměty, gesta, znaky, barvy a různé značky.

Cílem bakalářské práce je porovnání zajišťování pohybových aktivit na třech základních školách speciálních, které organizují pohybové aktivity na pomoc dětem s PAS. Porovnání bude realizováno formou rozhovorů s pedagogickými pracovníky testovaných škol.

2. Teoretická část

2.1 Charakteristika PAS

2.1.1 Definice PAS

PAS je jednou z nejzávažnějších poruch, který se projevuje v dětství a jedná se o zpravidla o poruchu dětského mentálního vývoje. Postihuje zejména některé mozkové funkce. Vzniká na neurobiologickém podkladě. Děti s poruchou autistického spektra většinou mají problémy porozumět okolnímu světu. Mají problémy pochopit co vidí, slyší či prožívají (Richman, 2008).

PAS řadíme mezi pervazivní vývojové poruchy, které spadají do nejzávažnějších diagnostických poruch dětského mentálního vývoje. Tato porucha je stanovená už v útlém věku dítěte, kdy dochází k poruchám komunikace, sociálního vývoje a špatné interakci na okolí (Thorová, 2006).

Celkový vývoj dítěte je kvůli tomuto znevýhodnění narušen zejména v oblasti komunikace, představivosti a sociální interakce. Autismus doprovázejí specifické vzorce chování (Šporclová, 2018).

2.1.2 Historie zkoumání PAS

Autismus poprvé specifikoval americký dětský psychiatr jménem Leo Kanner. Roku 1943 podal detailní popis této poruchy u 11-ti dětí, které na sebe upozornily svým chováním. Toto chování se projevovalo tím, že děti byly introvertní, udržovaly si jisté zvyky a stereotypní aktivity. L. Kanner se tehdy domníval, že je to příbuzná choroba se schizofrenií. Autismus označoval za vrozenou vadu komunikace založenou na afektivním nesouladu. Na základě těchto prvních spekulací se usuzovalo, že příčinu autismu je třeba hledat pouze u rodičů autismem postižených dětí. Na konci 70. let 20. století byla tato teorie podrobena dalším výzkumům a řada odborníků dospěla k závěru, že žádná vědecky provedená studie neprokázala podíl rodičů na vzniku autismu. Nyní se autismus řadí mezi „vývojové vady“ (Vocilka, 1996).

2.1.3 Výskyt PAS

Podle Thorové (2006) už neplatí tvrzení, že se u dětí poruchy autistického spektra vyskytují jen minimálně. PAS se u dětí vyskytuje častěji než například rakovina, cukrovka či rozštěp páteře.

Podle studie Global Burden of Disease (2010) je ve světě evidováno okolo 52 milionů případů PAS. Toto číslo se neustále zvyšuje s přibývajícím počtem případů (Strunecká, 2016).

Podle Luca et al (2019) se výskyt poruch autistického spektra ve světě pohybuje kolem 1 % z celkové populace v poměru 4:1 u mužů a žen. Dle Strunecké (2016) se průměrný odhad výskytu PAS pohybuje mezi 1 – 1,5 % z celkové populace. Je ale patrné, že výskyt poruch autistického spektra celosvětově roste. Výzkumy potvrzují i nárůst vyššího výskytu u mužského pohlaví než u žen.

Podle Thorové (2006) se narodí České republice nejvíce dětí s atypickým autismem. Následně jsou to děti s Aspergerovým syndromem a dětským autismem. Nejméně diagnostikovanou poruchou je Rettův syndrom.

2.1.4 Etiologie PAS

Příčiny poruch autistického spektra nejsou doposud úplně jasné a zkoumání příčin jak tyto poruchy vznikly jsou výzkumem mnoha studií. V průběhu zkoumání bylo zjištěno, že poruchu mohou způsobovat genetické informace od rodičů, různá infekční onemocnění nebo i chemické procesy probíhající v mozku či infekční onemocnění v prenatálním či postnatálním vývoji dítěte (Šporclová, 2018).

Z výzkumů lze také stanovit, že jedna z možností vzniku PAS mohou být prenatální faktory. Riziko je u matek co v době těhotenství prodělaly infekční onemocnění, zánět mozkoých plen či zarděnky. Zde je vyšší riziko, že se poškodí plod a může se ženě narodit dítě s PAS (Hrdlička, Komárek 2014).

Pro zjištění příčin poruch autistického spektra je nutné vyšetření ve třech oblastech. V oblasti sociální interakce, komunikace (verbální i neverbální) a představitosti. Pokud je zjištěn problém ve všech třech specifických oblastech, projevuje se to poruchou chování a nazýváme to triáda symptomů (Shattuck et al, 2007).

Další příčinou autismu je nedostatečné dozrávání mozkových tkání během vývoje. Proto je autismus v podstatě syndrom, který je diagnostikován na základě projevů chování. Toto chování se obvykle projeví do 3. roku dítěte. Další možné hypotézy o příčinách vzniku autismu jsou: kombinace vakcín-hexavakcíny, rotaviry, spalničky, zarděnky (Strunecká, 2016).

2.2 Diagnostika PAS

2.2.1 Screeningové a diagnostické metody

Pro určení stupně poruch autistického spektra se používají nejrůznější screeningové a diagnostické metody. Nejpoužívanější metody patří CARS (Childhood Autism Rating Scale), ADOS (The Autism Diagnostic Observation Schedule), AOSI (The Autism Observation Scale for Infants), VABS–2 (The Vineland Adaptive Behavior Scales – 2nd edition), PDMS–2 (Peabody Developmental Motor Scales – 2nd edition) (Thorová, 2016).

CARS (Childhood Autism Rating Scale) je metoda, která byla založená týmem odborníků na univerzitě v Severní Karolíně v rámci státního programu TEACCH (Treatment and education of autistic and other communicatively handicapped children). Jedná se o takzvaně posuzovací škálu. V této škále se posuzuje 15 oblastí chování, které se snaží diagnostikovat děti s poruchou PAS a odlišit je od dětí s jinou vývojovou poruchou. Hodnotící stupnice posuzuje 15 oblastí chování s cílem identifikovat děti s poruchou autistického spektra a odlišit je od dětí s jinou vývojovou poruchou. Posuzuje se zraková a sluchová reakce, citové vnímání, komunikace, adaptace na změny a motorické schopnosti. Všechny položky jsou hodnoceny a převáděny do stupnice, kde nám pak vyjde celkový výsledek. Bohužel výsledek není spolehlivý a nejde z toho vyloženě určit, že se jedná o poruchu s PAS (Rellini et al., 2004).

ADOS (The Autism Diagnostic Observation Schedule) je forma standardizovaného vyšetření, která se zaměřuje na sociální interakci, komunikaci a představitost dítěte. Používá se nejčastěji pro brzký záchyt poruch autistického spektra. Vyšetření trvá 30-45 minut a zjišťuje se v něm, jak velká je schopnost sociální interakce, komunikace a chování při hře v nejrůznějších situacích (Gotham et al., 2008).

AOSI (The Autism Observation Scale for Infants) je standardizovaná pozorovací škála přímého charakteru, která zaznamenává znaky autistického chování u dětí, které mají vysoké riziko výskytu poruch autistického spektra. Rizikové děti jsou z rodin, kde se už diagnostikovala porucha autistického spektra. Vyšetření probíhá u dětí ve věku 6-18 měsíců. Do kategorie chování, které se hodnotí, patří například oční kontakt, sociální interakce a koordinace dítěte (Bryson et al., 2008).

VABS–2 (The Vineland Adaptive Behavior Scales – 2nd edition) je metoda formou rozhovoru. Rozhovor probíhá s rodiči nebo právním zástupcem dítěte. Hodnotí se zde zejména komunikace, denní aktivity, jemná a hrubá motorika a míra socializace. Tuto metodu můžeme použít v jakémkoliv věku dítěte. Rozhovor většinou trvá od 20 do 60 minut dle závažnosti a odlišností daného dítěte (Thorová, 2016).

PDMS–2 (Peabody Developmental Motor Scales – 2nd edition) se řadí k nejčastěji používaným standardizovaným vyšetřovacím metodám, kde se hodnotí zejména motorické schopnosti dítěte v daném vývojovém období. Porovnává se zde jemná a hrubá motorika, dovednosti a schopnosti a hodnotí se celkový tělesný vývoj. Tato metoda je rozdělena na 6 podkapitol, kde se nachází reflexy, lokomoce, manipulace s předměty, úchop a vizuálně motorické integrace. V hrubé motorice se hodnotí stabilita, lokomoce, manipulace s předměty a reflexy, naopak v jemné motorice se zabýváme úchopem, vizuálně motorickou souhrou a celkovou motorickou obratností (Wang et al., 2006).

BSID–2 (Baley Scales of Infant Development – 2nd edition) se zabývá vývojem dítěte. Hodnotí se děti od 1. měsíce do 3,5 let. Jsou zde tři hodnotící škály, mezi které řadíme mentální škálu, motorickou škálu a škálu hodnotící chování. Mentální škála se zabývá u dětí vývojem řeči a sociálním chováním. V motorické škále hodnotíme vývoj jemné a hrubé motoriky. Škála chování se zaměřuje na chování dítěte v průběhu vyšetření (Albers, Grieve, 2007).

2.2.2 Časný záchyt PAS

O poruchách autistického spektra platí, že čím dříve se podaří odhalit u dítěte riziko poruchy autistického spektra, tím lépe pro dítě, rodinu a celou společnost. Jednou z možností časného záchytu je screeningový dotazník M-CHAT-R (Modified Checklist for Autism in Toddlers, Revised). Riziko PAS hledáme co nejdříve, protože se jedná o častou skupinu onemocnění. Malé procento dětí má diagnostikovanou poruchu autistického spektra, nejčastěji se jedná o Dětský autismus nebo Aspergerův syndrom. Přestože poruchy autistického spektra již začínají dávno před narozením, první projevy většinou rodiče zachytí v 1. nebo 2. roce života dítěte. Jedná se o narušenou sociální komunikaci, vzájemnou interakci nebo opakující se chování či ulpívavou hru. Poruchy s PAS se mohou objevovat s různou závažností, mít různou prognózu, ale pro všechny platí celoživotní průběh. Výzkumy zatím neobjevily možnost léčby, která by dokázala vyléčit příznaky autismu. Základem tak zůstává časná intervence. V České republice

máme dostupný dvoustupňový screeningový nástroj, který pomáhá zachytit děti s rizikem poruch autistického spektra. Jedná se o dotazník (je určený dětem ve věku 16 až 30 měsíců), který vyplňují rodiče. Je zde 20 otázek, na které rodiče odpovídají ano nebo ne. V ČR je od roku 2017 zařazen do programu preventivních prohlídek. Při 18-ti měsíční prohlídce dítěte vyplňují rodiče tento dotazník v ambulanci dětského lékaře. Na stránce “www.autismusscreening.eu” je dostupný zdarma pro klinické, vzdělávací a výzkumné účely. V první části dotazníku je úkolem rodičů zamyslet se nad tím jak se jeho dítě obvykle chová. Tyto otázky jsou zaměřené na odhalování nápadností v oblasti komunikace, interakce, hry a zájmu. V případě pozitivního výsledku se pak přistupuje k navazujícímu dotazníku, který rodičům zadává podrobnější otázky. Pozitivní výsledek tohoto testu neznamená diagnózu, pouze riziko autismu či jiné vývojové poruchy. Časný záchyt poruch autistického spektra dává naději na lepší budoucnost dítěti i rodině (Dudová, 2013; Filipek et al,1999).

2.2.3 Symptomy v raném období u dětí s PAS

Nejběžnější projevy v oblasti komunikace, chování a oblasti sociálního dělíme do několika oblastí:

V rámci *komunikace* s dítětem si můžeme všimnout:

- nereaguje na své jméno (při oslovení, zavolání),
- neříká, co doopravdy potřebuje (např. neřekne nám, že se potřebuje napít),
- má opožděný vývoj jazyka oproti svým vrstevníkům,
- nereaguje na pokyny, které mu někdo zadá,
- občas působí dojemem, že je neslyší (nevnímá nás, i když na něho mluvíme),
- nemává rodičům na rozloučenou (Thorová, 2006; Mitchell et al., 2006).

V oblasti *sociálního chování* u dětí s poruchou autistického spektra jsou popisovány tyto projevy:

- neprojevuje přirozeně radost (neusmívá se),
- raději si hraje o samotě, nemá rád hry v kolektivu,
- nehledá pomoc u ostatních lidí, rád dělá věci sám,
- některé věci dělá dříve než ostatní děti ve stejné věkové kategorii,
- nemá oční kontakt s ostatními lidmi,
- působí dojemem, že žije ve vlastním světě,

- neprojevuje zájem o ostatní osoby (Thorová, 2006; Wetherby et al., 2007).

V oblasti *chování* se objevují následující jevy:

- má záchvaty vzteku, projevuje se u něho negativismus,
- často je hyperaktivní, neschopné spolupráce,
- neumí si hrát s hračkami,
- určitými věcmi se zabývá pořád dokola,
- je neobvykle fixováno na určité hračky (neustále s sebou nosí nějaký určitý předmět či věc),
- rovná věci do řad, například hračky si staví přesně za sebou,
- reaguje nepřiměřeně na určité materiály či zvuky (křičí, šklebí se, vzteká se),
- má zvláštní pohyby (nedokáže stát vzpřímeně, naklání se do stran) (Michalová, 2011).

Indikace dalšího vyšetření při podezření na autismus jsou následující:

- do 12 měsíců nežvatlá jako ostatní vrstevníci,
- do 12 měsíců negestikuluje (neukazuje na věci, nemává na rozloučenou),
- do 16 měsíců nepoužívá slova k mluvení (např. jenom bručí, sípe),
- do 24 měsíců spontánně neužívá věty (Thorová, 2006).

2.3 Charakteristika jednotlivých PAS

2.3.1 Klasifikace nemocí dle WHO

Dle Mezinárodní klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů (MKN – 10), která je vytvořena Světovou zdravotnickou organizací (WHO) řadíme poruchy autistického spektra mezi poruchy psychického vývoje (najdeme je pod čísly F80 – F85): F84.0 Dětský autismus; F84.1 Atypický autismus; F84.2 Rettův syndrom; F84.3 Jiná dezintegrační porucha v dětství; F84.4 Aspergerův syndrom; F84.5 Jiné pervazivní vývojové poruchy (Šporclová, 2018).

Tabulka č. 1: Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů (MKN – 10)

**Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů
(MKN – 10)**

F84.0	Dětský autismus
F84.1	Atypický autismus
F84.2	Rettův syndrom
F84.3	Jiná dezintegrační porucha v dětství
F84.4.	Aspergerův syndrom
F84.5	Jiné pervazivní vývojové poruchy

2.3.1 Dětský autismus

Děti s diagnózou dětský autismus mohou mít různý průběh od mírné formy, kde se vyskytuje málo symptomů až po těžkou formu, kde je velké množství symptomů. Tato porucha je nejlépe prostudovanou pervazivní vývojovou poruchou.

Dětský autismus se projevuje obvykle před 3. rokem života. Diagnostikuje se tak, že dítě nerozumí tomu, co vidí, slyší a prožívá. Dítě má pak problémy v oblasti sociální interakce, představivosti a komunikace. Děti s touto poruchou mají ve většině případech i postižení intelektu v různých stupních (Hrdlička, Komárek 2014).

2.3.2 Aspergerův syndrom

Aspergerův syndrom je závažná a chronická neurovývojová porucha. Děti s Aspergerovým syndromem mívají největší problémy v chápání sociálních situací. Nezvládají se vžít do pocitů druhých lidí.

Tyto děti se velmi rychle naučí číst, umí hrát šachy a ovládají počítač. Mechanická paměť spolu s intelektem je velmi dobře rozvinuta. Můžeme si u nich všimnout i nestandardního způsobu učení či osvojování nových informací. Nevyhledávají společnost druhých lidí, mají rádi samotu. Chovají se velmi odlišně ve společnosti, nesmějí se a nevyjadřují se. Často mají potíže s psaním písmen a s pohybem. Příznaky Aspergerova syndromu se obvykle dostavují po 3. roku dítěte (Thorová, 2006).

2.3.3 Atypický autismus

Atypický autismus splňuje některá kritéria daná pro dětský autismus. Děti s atypickým autismem mívají menší problémy v oblasti vývoje než děti s jiným typem autismem. Jsou zde lepší sociální či komunikační dovednosti, ale chování dětí směřuje k hluboké mentální retardaci. Vzhledem k tomu jsou často děti diagnostikovány až v pozdějším věku. K prvním příznakům dochází po 3. roku věku dítěte. Typickým problémem je obtížné navazování vztahů s vrstevníky. Děti vyhledávají spíše samotu, neumí se zapojit do kolektivu a jsou více přecitlivělé. Sociální dovednosti jsou méně narušeny než u ostatních poruch autistického spektra.

Tato porucha nemá přesně definovaný klinický obraz, takže se špatně stanovuje diagnóza. Diagnóza je založena na dobrém odhadu a subjektivních dojmech. Touto poruchou trpí poměrně velké množství dětí. V České republice se takových narodí 100-150 ročně (Strunecká, 2016).

2.3.4 Dezintegrační porucha

Porucha nastává mezi 2. až 10. rokem života. Největší procento projevů této poruchy je mezi 3. a 4. rokem. Dítě se ze začátku narození vyvíjí naprosto normálně, ale postupně dochází k mentální retardaci a autistickému chování. Zhoršují se komunikační a sociální dovednosti. Změny se mohou projevit náhle nebo pozvolna. Poruchu velmi často doprovází epilepsie (Šporclová, 2018).

V roce 1908 tuto poruchu poprvé definoval speciální pedagog Theodore Heller. Ve své knize popisoval příznaky 6 -ti dětí, u kterých se objevil opožděný vývoj mezi 3. a 4. rokem života a nastal nástup těžké mentální retardace.

Dle Thorové (2006) symptomy nastávají z neznámých příčin v doposud osvojených dovednostech. U dětí poté můžeme pozorovat změnu v chování. Děti mívají záchvaty vzteku, úzkosti, jsou více podrážděné a emočně labilní.

2.3.5 Rettův syndrom

Jedná se o neurologické poškození. Má velký dopad na motorické a psychické funkce. Tato nemoc je ovlivněna mutací genů od rodičů, proto se diagnostikuje pouze na základě

genetického vyšetření. Dochází zde k problému na chromozomu X. Rettův syndrom postihuje většinou děvčata. Projevuje se částečně autistickým chováním a velmi malým rozsahem pozornosti. Vývoj řeči je těžce postižen. V oblasti motoriky zaznamenáváme ztrátu úchopových vlastností ruky spolu se závažnými poruchami hybnosti. V České republice se přibližně narodí 5-6 dívek ročně s tímto syndromem. Od roku 2000 v České republice diagnostikujeme tento syndrom na základě genetického laboratorního vyšetření. Můžeme si ho splést s mozkovou obrnou nebo vývojovým opožděním (Hunter, 2008).

Do symptomů u tohoto syndromu řadíme zvýšenou lekavost nebo noční děsy. Během vývoje dítěte si rodiče začínají všimnout, že jejich dítě nechodí, nesedí, špatně se soustředí a zhoršuje se jim oční kontakt. Někdy dochází i k opožděnému řečovému vývoji a ke známkám stereotypního chování. V případě výskytu mutace genu u chlapce může mít fatální důsledky. Způsobí to velmi závažné postižení, plod nebo novorozenec nepřežije (Hrdlička, Komárek 2014).

2.4 Pohyb u dětí s PAS

Pohyb u dětí má u každého jedince svá specifika, která se projevují zejména v oblastech orientace v prostoru, vizualizace a při rozvíjení motoriky.

Všechny děti s PAS potřebují strukturovat svůj volný čas, který využívají pro hru a zábavu. Pokud volný čas není naplněn nějakou vhodnou aktivitou, bývá pro rodiče, pedagogy nebo asistenty obtížné situaci zvládnout. Je zde větší pravděpodobnost záchvatů, vzteků a nevhodného chování (Schopler, Reichler, 2011).

Cvičení pro děti s poruchou autistického spektra je zaměřeno na všestranný rozvoj dítěte. Zařazujeme zde prvky z gymnastiky, atletiky a míčových sportů. Děti mohou cvičit samostatně nebo za pomoci rodičů či asistentů dle jejich schopností a dovedností. Děti se každoročně mohou účastnit závodů, které pořádá Asociace sportu pro všechny a Česká obec Sokolská. Jsou to závody v míčovém trojboji a závody v atletice. Cvičení dětem přináší radost z pohybu, získání nových kamarádství a přátelství.

Většina dětí má problém navazovat sociální kontakty. Cílená hra umožňuje dětem s autismem získat a naučit se různé aspekty pro zapojení se do kolektivu s vrstevníky. Zároveň velký

prostor tělocvičny dává dětem možnost dostat ze sebe značnou část energie. Děti cvičí na náradí, kde musejí často překonávat různé zábrany a strach. Překonání těchto zábran a strachu jim pak pomáhá v běžném životě vyrovnávat se s okolním světem, který pro ně přináší mnohé nástrahy (Mchenry, Moog, 2019).

2.4.2 Možnosti rozvoje herní dovednosti u dětí s PAS

Nejdůležitější je komunikace s vizuální podporou pro rozvoj herních dovedností s dětmi s PAS. Měli bychom sdělit dětem dopředu, co je čeká a snažit se je připravit na pohybovou aktivitu. Dítě nesmíme nutit do žádné činnosti, snažíme se, aby ono samo chtělo tuto aktivitu vyzkoušet. Vždy si musíme dopředu promyslet aktivity, které jsou úměrné věku dítěte a jeho mentálním a pohybovým schopnostem. Snažíme se, aby si dítě uvědomilo, že během společných pohybových činností je důležitá spolupráce mezi ním a učitelem nebo mezi ním a jiným dítětem. Většina pohybových aktivit vyžaduje spolupráci mezi dvěma či více spoluhráči. Nejdříve dítě potřebuje více času, aby se samo seznámilo s danou hrou. Až po určité době převádíme hru na skupinovou činnost. Dále se doporučují začlenit různé říkanky či básničky do průběhu aktivity. Zvyšujeme tím jejich pozornost jak na učitele, tak i na danou hru. Uvědomění, co se právě děje, vytváří prostor pro komunikaci.

Tabulka č. 2: Vývoj herních dovedností u dětí s PAS

Šest vývojových stádií hry	
Manipulační hra	V této fázi se dítě učí poznávat hračku a manipulaci s ní. Děti si hrají převážně sami, a proto se někdy toto stádium nazývá Izolovaná hra.
Paralelní hra	Oproti manipulační hře, si zde dítě hraje současně s více hračkami najednou. Dokáže si hrát i v těsné blízkosti jiného dítěte.
Kooperativní hra	Děti se zde dělí o nějakou hračku či pomůcku a spolupracují mezi sebou. Například malují výkres a mají společné temperové barvy.
Střídavá hra	Je to velmi podobné kooperativní hře

	s jedním rozdílem. Děti sdílí mezi sebou pomůcky, ale také čekají až na ně přijde řada a střídají se.
Skupinové hry	Jsou to hry, kdy si spolu hrají více než dvě děti. Společně se podílejí na jedné aktivitě a zapojují se do ní.
Předstíraná hra	Zde se využívá především představivost a fantazie dětí. Řadíme do toho hru například s panenkami, kdy mluvíme za panenky nebo děláme za ně činnosti.

Zdroj: Richman, 2008, s. 31

2.4.3 Orientace v prostoru a času

Děti s PAS potřebují při pohybových aktivitách uspořádat cvičební místnost a stanovit si dopředu jasná pravidla. Toto vymezení jim umožňuje se více soustředit na pohybovou aktivitu a usnadňuje jim orientaci v prostoru. Pro ohraničení dané tělocvičny nebo jiného cvičebního prostoru můžeme využít různobarevné lepící pásky, barevná lana nebo kužely.

Dle Schopler, Reichler (2011) se doporučuje vytvořit jednotlivá stanoviště pro dané sportovní aktivity. Stanoviště zajistí pocit bezpečí a vizuální izolovanost. Pokud nám to prostor dovolí, tak ideální počet by se měl pohybovat mezi 4-5 cvičebními stanovišti. Pokud máme více dětí, než je počet stanovišť, je vhodné umístit ke každému stanovišti “čekací židli”. Sezení zkrátí dětem čas v čekání, až na ně přijde řada. “Čekací židle”by měla obsahovat nějaké zábavné prvky či pomůcky (například puzzle, bublifuk, míčky).

Cvičební prostor by neměl obsahovat rušivé elementy, které by mohly ovlivnit pozornost dítěte. Zrakové a sluchové vjemy odvádějí pozornost autistických dětí, proto bychom se jim měli co nejvíce vyvarovat. Eliminací takových vjemů umožníme dětem dosáhnout lepších výsledků (Mchenry, Moog, 2019).

2.4.4 Vizualizace dítěte s PAS

Vizuální pomůcky a obrázková komunikace dokáže velmi pomoci dětem s PAS v porozumění řeči a ke vzájemné komunikaci s okolním světem. Vizualizaci používáme již mezi 1. a 2. rokem života dítěte. Postupem času se mění pouze v závislosti na věku, dovednostech a potřebách daného dítěte. Tento způsob komunikace otevírá svět, který je pro děti konečně srozumitelný a pomáhá jim se rozvíjet.

Vizuální vnímání a myšlení je jednou ze silných stránek dětí s PAS. Vizualizace prostoru pomáhá zlepšit orientaci a uspořádání daného prostoru. Děti s PAS jsou dost často zmatené v čase a v orientaci ve dnech či měsících. Pomocí konkrétních fotografií, piktogramů či předmětů můžeme dítěti více usnadnit orientaci v čase. Motivace u těchto dětí je velmi důležitá, protože tím můžeme ovlivnit jejich nežádoucí chování. Při učení nových dovedností využíváme vizualizaci ve formě různobarevných obrázků či nápisů doplněných mluveným slovem. Pro porozumění novým věcem nestačí dětem s PAS jen mluvené slovo, je nutný vizuální podnět (Bondy, Frost, 2007).

2.4.5 Projevy poruch u dětí s PAS v oblasti motoriky

Motorický vývoj je nejméně postiženou částí u dětí s autismem. U některých autistických dětí můžeme pozorovat i velmi dobrou pohybovou obratnost. Úroveň pohybových zdatností je ovlivněna vývojovou úrovní dítěte. Ve většině případů zaostávají mentální schopnosti a je zde i typicky opožděný vývoj řeči. Můžeme se i v některých případech setkat s opožděným motorickým vývojem. Tyto děti jsou dost často neobratné a je u nich zaostalá jemná i hrubá motorika. Každý autista je jiný, a proto musíme zhodnotit individuálně každé dítě (Hrdlička, Komárek, 2014).

Rozvoj pohybových dovedností není přímočarý. Při pohybově náročnějších pohybových cvičení dochází k motorickým chybám. Pedagog se snaží o korekci těchto chyb, využívá zpětné vazby k jejich nápravě. Vede dítě k uvědomění si vlastních chyb, kterým by se mělo přišť vyvarovat.

Během dospívání si děti osvojují a zlepšují získané pohybové dovednosti. V průběhu vývoje se mění i proces vštěpování si daných pohybových dovedností. Motorické učení je tedy přizpůsobení, které ovlivňuje další procesy adaptace.

2.5 Vzdělávání dětí s PAS

2.5.1 Úvod do vzdělávání dětí s PAS

Pro každého člověka je potřeba vzdělávání jednou z nejdůležitějších částí života. Zejména i pro rodiče dětí, kteří chtějí, aby jejich dítě dosáhlo co nejvyšší možné vzdělání pro svůj život.

Ve školách se většinou používá strukturované učení. Tento program dítěti přináší odpovědi na otázky typu kde, kdy, co, jak dlouho a jakým způsobem. Vnáší tak do jejich chaotického života řád, srozumitelná jednoduchá pravidla, pocit jistoty, bezpečí a pomáhá odbourávat negativní projevy v chování. Hlavními prioritami tohoto speciálního vzdělávání je, aby se žák cítil ve třídě dobře, byl v klidu bez rušivých a pro něj nepříjemných podnětů, mohl se tak lépe soustředit. Výsledkem tohoto programu je, aby žák začal spolupracovat a reagovat na pedagogy (Vítková, 2004).

Děti s poruchou autistického spektra mají právo se vzdělávat jako ostatní žáci. Začlenění dětí s PAS do běžných tříd se však nehodí pro všechny děti. Je zde důležité vzdělávání dítěte konzultovat s odborníkem respektivě nejčastěji s pedagogicko-psychologickou poradnou nebo ve speciálně pedagogickém centru. Z hlediska legislativy je dítě s poruchou autistického spektra považováno za dítě se zdravotním postižením nebo také se jedná o děti se speciálními vzdělávacími potřebami. Toto označení pojmenovává zákon číslo 561/2004 Sb. (školský zákon) v § 16. Vyhláška MŠMT č 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí žáků a studentů mimořádně nadaných. Tento zákon se zabývá zejména podpůrnými opatřeními, do kterých zařazujeme speciální metody, postupy, formy, prostředky vzdělávání, pomůcky, ale také například zajištění služby asistenta pedagoga či osobního asistenta (Morávková, Bartošková, 2009).

V České republice mohou děti s autistickými příznaky navštěvovat různé speciální školy, dětská centra nebo asociace přímo pro ně zaměřená. Vzdělávací centra jsou pouze v některých městech, takže mnoho rodičů musí se svými dětmi do těchto center poměrně daleko dojíždět. Dostupnost je tedy závislá na vzdálenosti místa bydliště od dané specializované školy či jiného zařízení. V současné době funguje v České republice několik desítek tříd pro děti s poruchou autistického spektra, převážně se jedná o třídy při speciálních základních školách. Bohužel je zde problém, že je čím dál tím více žáků s PAS a málo míst pro jejich začlenění (Thorová, 2016).

2.5.2 Specifika vzdělávání pro děti s PAS

Vzdělávání u dětí s PAS má i jistá specifika, jelikož děti se většinou samy nic nenaučí co nemají systematicky nacvičeno a zautomatizováno. Běžná řeč je pro velkou část dětí s PAS příliš abstraktní. Komunikace se zrakovou podporou ve formě obrázků, fotografií předmětů je pro ně více srozumitelná. Spojení mezi obrázkem a skutečností je viditelné, jasné a hlavně nepomíjivé. Díky dennímu režimu se dítě lépe orientuje v jednotlivých úsecích dne, může se připravit na změny a kdykoliv se ujistit, že to na co se těší nastane v určitou dobu (Bazalová, 2017).

Z počátku poskytuje škola dítěti maximální asistenci, od které se postupně ustupuje. V rámci nácviku pracovního chování se učí děti respektovat nejen naše požadavky, ale i zákazy. Dále se děti učí dodržovat řád, pravidla a režim třídy, teprve potom se mohou začít s dětmi plnit strukturované úkoly různého druhu, které svou náročností odpovídají jejich mentálním schopnostem. Při nácviku sociálních dovedností je cílem naučit dítě takový model chování, který bude i v dospělosti pro okolí přijatelný. Nácvik správného chování provádíme v reálném prostředí a v konkrétních situacích. Ve speciálních základních školách jsou děti vedené k dosažení maximální možné samostatnosti a nezávislosti na druhé osobě s cílem začlenění do společnosti (Jelínková, 2001).

Předpokladem pro vzdělávání těchto dětí je provedení vyšetření v SPC nebo PPP. Zde se ke každému dítěti přistupuje individuálně vzhledem k jeho aktuálnímu zdravotnímu stavu, psychickému stavu a vývojové úrovni. Psychologické vyšetření probíhá za využití testových a klinických metod. Nejčastěji bývají využívány standardizované psychologické testy, vývojové škály a pozorování. Oproti tomu speciálně pedagogické vyšetření je zaměřeno na zjištění úrovně předškolních či školních znalostí a dovedností. Speciálně pedagogické vyšetření může někdy působit jako volná hra odborníka s dítětem, která však získává cenné informace o jeho znalostech a projevech jeho chování. Testový materiál pedagogicko psychologického vyšetření nabízí široké spektrum možností pro výběr překládaných úkolů, protože v současné době neexistuje žádný standardizovaný testový materiál (Adamus, 2016).

V případě poruch PAS je diagnóza stanovena pedopsychiatrem nebo klinickým psychologem. Poradenské zařízení nestanovuje diagnózu PAS, ale zařazuje dítě podle typu a míry znevýhodnění do jednoho z pěti stupňů podpurných opatření. Podpora je poskytována po celou dobu vzdělávání dítěte. Díky možnostem podpurných opatření může být průběh a obsah

vzdělávání upravován přímo na míru každému jedinci. V ČR se nejvíce využívá metoda strukturovaného učení a alternativní komunikační systémy. V případě potřeby je navrženo vzdělávání s využitím individuálního vzdělávacího plánu, který obsahuje konkrétní úpravu metod a forem práce, organizaci samotné výuky nezbytné kompenzační pomůcky, ale také úpravu jednotlivých vyučovacích předmětů. Nejčastěji využívaným podpůrným opatřením ve škole je asistent pedagoga, který pracuje pod metodickým vedením učitele. Současná školská legislativa rozlišuje dvě úrovně odbornosti asistentů pedagoga. Je to asistent pedagoga vykonávající pedagogickou činnost a asistent pedagoga vykonávající pomocné výchovné práce. U dítěte s autismem je většinou asistent pedagoga neustále po boku dítěte i o přestávkách, při pobytu v družině nebo v zájmových kroužcích vzhledem k jeho deficitu v sociální komunikační oblasti (Bazalová, 2017).

2.5.3 Základní školy speciální

Základní škola speciální je určena pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Žáci se vzdělávají podle paragrafu 16 zákona č. 561/2004. Jsou to žáci s intelektovým postižením, souběžným postižením i vadami a také s poruchou autistického spektra. Pro zařazení dítěte do této školy je nutná žádost zákonného zástupce dítěte a návštěva SPC nebo PPP.

Speciální školy jsou rozděleny na 1. a 2. stupeň a mají dohromady 10 tříd. Většina škol speciálních má také přípravný stupeň, který pomáhá dětem se připravit na vzdělávání ve školách. Je určen pro děti od 5 věku dítěte. Žáci na ZŠS jsou vzdělávány dle rámcového vzdělávacího programu, který se snaží o individuální vzdělávání a rozvíjení jejich schopností a dovedností. Rámcový vzdělávací program využívá podpůrná opatření, který vymezují obsah vzdělávání

a stanovuje pro žáky cíle, které jsou schopni dosáhnout (Jelínková, 2001).

Zařazují se zde žáci, které se z důvodu sníženého intelektu nemohou vzdělávat v běžné základní škole ani základní škole dle paragrafu 16 (dříve Základní škola praktická). Všichni pedagogický pracovníci, které se podílejí na výchově a vzdělávání se snaží dětem osvojit základní poznatky, pracovní dovednosti a velký důraz je zde kladen na rozvíjení komunikace, sebeobsluhy a samostatnosti. Cílem základní školy speciální je zařazení těchto dětí do společenského života a připravit je pokud je to možné pro budoucí pracovní uplatnění. Několikrát do týdne se snaží ZŠS zapojit děti do pracovní výchovy. Nedílnou součástí výuky jsou i pohybové aktivity, které mají děti během týdne několikrát zařazeny do rozvrhu. Tyto aktivity pomáhají žákům rozvíjet motoriku a pohybové dovednosti (Švarcová, 2006).

2.5.4 Vzdělávání žáků s PAS podle IVP

Každé dítě s poruchou autistického spektra je jedinečné, má odlišné potřeby, zájmy, intelektuální schopnosti a edukační potřeby. Dítě s PAS potřebuje individuální vzdělávací plán ke vzdělávání na školách. Velký nárok se klade na individuální přístup výchovně-vzdělávacího procesu spolu s dobrou odborností a osobností pedagoga. Bohužel ve většině případů nelze použít běžné pedagogické postupy a metody. Základem pro vytvoření IVP je stanovení vývojové a mentální úrovně dítěte. Často se stává, že vývoj a intelekt nejsou rovnoměrně vyvinuté, což často vede k problémům při vytváření individuálního vzdělávacího programu. Vyskytují se zde velké poruchy v chování, které děti znevýhodňují v oblastech vzdělávání. Vzhledem k těmto problémům je důležité vytvořit kvalitní a funkční IVP pro děti s poruchou autistického spektra ve všech typech a stupních škol. Prvním krokem k sestavování IVP je vstupní a průběžná speciálně pedagogická diagnostika – sledování aktuální vývojové úrovně v jednotlivých oblastech rozvoje (Čadilová, Žampachová, 2008).

2.5.5 Podpůrné programy

TEACCH (Treatment and Education of Autistic and Communication Handicapped Children) Program, který se zabývá vizualizací, strukturalizací prostoru a individuálním přístupem u dětí s PAS. Zakládá si na individuálním přístupu k dítěti a spolupráci s rodinou. Snaží se propojit naučené dovednosti v domácím i ve školním prostředí a zařazuje děti s PAS zpátky do společnosti. Učení strukturalizace prostoru u dětí probíhá v předem připraveném prostředí, které by mělo být zařízeno jednoduchým nábytkem, dítě by se tam mělo cítit příjemně a uvolněně. Je dobré i dítě motivovat k danému úkolu například odměnou jako je sladkost nebo oblíbená hračka (Thorová, 2016).

Rozvíjení vizualizace u dětí s PAS souvisí s časem, programem a činností. Zde se zaměřujeme na samostatnost, paměť, komunikaci a abstraktní schopnosti. Největší problém je orientace v časovém prostoru. Pro usnadnění využíváme různá barevná schémata, písemné pokyny či ukazatele. Poslední částí tohoto programu je zaměření se na individualitu dítěte. Každé dítě s PAS má vlastní výchovně vzdělávací plán, podle něhož bychom se měli řídit. A postupy bychom měli přizpůsobit míře znevýhodnění daného dítěte s PAS (Vítková, 2004).

ABA (Aplikovaná behaviorální analýza) je dalším podpůrným programem, který se zaměřuje na chování u dětí s PAS. Vychází z principů behaviorální terapie. Cílem je náprava nežádoucího chování a snaha o zlepšení sociálně-komunikační dovednosti. ABA využívá různé metody, formy a techniky, které zlepšují sebeobslužné dovednosti a schopnosti dětí řešit pracovní úkoly. Program je rozdělen do několika částí, které dítě postupně plní a osvojuje si nové dovednosti. Důležitá je zde motivace dítěte, a proto bychom neměli zapomenout na odměny. Každé dítě má vytvořen individuální plán, jehož doba trvání by měla být minimálně 25 hodin za týden po dobu 12 měsíců. Program je náročný pro rodiny dětí s PAS jak po časové stránce, tak i finanční (Richman, 2008).

VOKS (Výměnný obrázkový komunikační systém) se u nás v České republice velmi často využívá. Jedná se o postupný nácvik komunikačních dovedností. Zaměřuje se na nemluvící děti nebo děti s nedostatečně rozvinutou řečí. Děti mohou díky tomuto programu lépe komunikovat s okolím, dávat najevo jejich pocity a rozvinout sociální kontakt. Program je rozdělen do sedmi lekcí. Snaží se o přirozený vývoj řeči a vede dítě k samotné komunikaci. Využívá se zde mnoho pomůcek, např. obrázkové piktogramy, gesta, komunikační knihy, písmena, různé ukazatele či značky. Pomůcky mohou být využívány trvale nebo jen po krátké časové období (Šporclová, 2018).

S vývojem komunikace déle souvisí i návštěvy na logopedii. Logoped se zaměřuje na diagnostiku dítěte s PAS a nápravu nedostatků v řečové oblasti. Snaží se rozvíjet řečové schopnosti u dětí pomocí alternativních prostředků komunikace. Děti by měly ze začátku navštěvovat logopedii každý den a důležité je i procvičování a trénování řeči doma s rodiči.

2.6 Tělesná výchova žáků s PAS

Dle Vilímové (2009) se tělesná výchova zabývá výchovnou a vzdělávací činností, která rozvíjí tělesný a pohybový vývoj člověka. Její další cíle jsou upevňování zdraví, zvyšování tělesné zdatnosti a pohybové výkonnosti, vytváření trvalého vztahu člověka k pohybové aktivitě a získání znalostí z tělesné výchovy a sportu. Do struktury tělesné výchovy řadíme základní, rekreační, zdravotní a specializovanou tělesnou výchovu.

Základní tělesná výchova se vyučuje na základních a středních školách a označuje se jako školní tělesná výchova. Seznamuje děti se základy tělesné výchovy a rozvíjí jejich pohybový a tělesný vývoj. Rekreační tělesná výchova se zabývá aktivním odpočinkem a celkovým

uspokojením dětí z pohybu. Má za cíl udržet tělesnou zdatnost a pohybovou výkonnost. Řadí se sem například i činnost v zájmových kroužcích. Zdravotní tělesná výchova (ZTV) probíhá v samostatném předmětu nesoucí stejný název a je určena pro jedince, kteří jsou znevýhodnění zdravotním oslabením (Vilímová, 2009).

Od roku 2007 si každá škola tvoří vlastní školní vzdělávací plán. U stanovování cílů v hodinách tělesné výchovy musíme dbát na cíle vzdělávacího programu školy, věk daného dítěte, úroveň pohybových dovedností a vědomostí žáků, potřeby a zájmy žáků a podmínky školy (Tupý, 2008).

2.6.1 Tělesná výchova pro děti s PAS

Děti s autismem mohou být díky inkluzi zařazeny do běžných základních škol, ale většinou je rodiče i poradny integrují do základních škol speciálních. Na základních školách speciálních se předmět Tělesná výchova vyučuje dle Rámcového vzdělávacího programu pro obor vzdělávání základních škol speciálních. Hlavním úkolem je umožnit žákům s PAS rozvíjet jejich pohybové dovednosti a schopnosti. Základní charakteristika vzdělávání je stejná jako u tělesné výchovy pro děti na běžných základních školách. Nejprve se začíná od jednoduchých každodenních pohybů, jako je běh a chůze, postupně se přechází ke složitějším úkonům jako je řízená pohybová aktivita a vlastní pohybová seberealizace. Pedagog se snaží u dětí s PAS v rámci předmětu tělesná výchova nacházet chyby a nedostatky v pohybové souhře a snaží se jim předcházet. Velký důraz se klade na kompenzační cvičení, která jsou zařazována preventivně pro všechny žáky. Snahou je, aby cviky na sebe měly návaznost. V kompenzačním cvičení zlepšujeme kloubní pohyblivost, nervosvalovou koordinaci a snižujeme nežádoucí svalové napětí. Součástí tělesné výchovy pro děti s PAS je zdravotní tělesná výchova, jejímž cílem je odstranění nebo zmírnění zdravotního oslabení žáků. Do zdravotní tělesné výchovy jsou žáci zařazováni na základě lékařského doporučení (Tupý, 2008).

2.6.2 Vyučovací jednotka

Žák si v procesu tělesné výchovy na základních školách za pomoci pedagoga osvojuje vědomosti a dovednosti sportovní činnosti, rozvíjí si motorické schopnosti a upevňuje si zdraví. Pedagog řídí a hodnotí celý průběh hodin tělesné výchovy a snaží se učit žáky novým vědomostem a dovednostem.

Činitelé, ovlivňující průběh tělesné výchovy, můžeme rozdělit na vnitřní a vnější. Do vnitřních zařazujeme motivaci, schopnosti a dědičné předpoklady. K vnějším činitelům řadíme rodinu, životní styl a média. Rodina je nejdůležitějším základem pro ovlivnění postojů a vztahu k pohybové činnosti v hodinách tělesné výchovy (Fialová, 2010).

Hodina tělesné výchovy na základních školách by měla být dlouhá 45 minut. Je přímo řízená pedagogem. Doporučují se 3 hodiny týdně, pokud to není možné, tak alespoň 2. Cíle a obsah hodin tělesné výchovy je dán učebními osnovami a vzdělávacími programy. Dále jsou doporučovány doplňkové a zájmové aktivity pro děti. Škola by měla dětem poskytnout nabídku zájmových kroužků, školní sportovní kluby, pobyt na zahradě, výlety, soutěže a tělovýchovné výcviky (Vilímová, 2009).

Při pohybových činnostech se děti s autistickým spektrem velmi často bojí vybavení a různých pomůcek v tělocvičně. Mnohdy mají problémy i se zvuky, způsobenými například odrazem míče od země.

Základní struktura výuky je klíčová pro úspěšné zvládnutí pohybových aktivit. Potřebujeme si předem stanovit jasná pravidla a cíl vyučovací jednotky. Je třeba, aby děti věděly, co se od nich očekává, když vstoupí do tělocvičny. Pro orientaci a pomoc v hodinách tělocviku často pedagogové využívají vhodných pomůcek jako jsou různá stanoviště s pomůckami, karty vizuální podpory, šipky nebo nalepovací stopy na podlaze, odpočítávací desky k určení času. Tato struktura pohybových aktivit pomáhá dětem vzájemně budovat vztah mezi vrstevníky a získávají tím sociální dovednosti (Schopler, Reichler, Lansing, 2011).

2.6.3 Zásady komunikace s žákem s poruchou PAS v hodinách tělesné výchovy

Žáci s autismem často nevěnují pozornost tomu, co říkáme. Jejich pozornost zajistíme tím, že použijeme jméno žáka na začátku věty, aby věděl, že s ním mluvíme. Ujistíme se, že dává pozor, než položíme otázku nebo dáme pokyn

Podle Schopler, Reichler, Lansing (2011) se v komunikaci doporučují používat tyto zásady pro komunikaci mezi pedagogem a dítětem. Doporučuje se používat známá slova, využít pauzu, aby žák zpracoval informaci a měl prostor na případné otázky. Pokud žák s PAS vykazuje známky úzkosti, tak bychom měli minimalizovat nonverbální komunikaci jako například oční kontakt, výrazy obličeje, gesta a řeč těla. Při fázování úkolů, používáme vizuální podporu, např.

symboly, konkrétní předměty nebo směrovače. Žáci s autismem většinou nežádají o pomoc, proto bychom si měli dopředu stanovit konkrétní kroky k žádosti o pomoc např. gesto, obrázek nebo verbální instrukci. Většina žáků s PAS berou věci doslova, pedagogové by se měli vyhýbat ironii, sarkasmu, rétorickým otázkám a přehánění. Slovo “ne” bychom říkat neměli, jelikož děti na ni reagují často nevhodně. Měli bychom zkusit použít jiné slovo nebo symbol. Je třeba stanovit jasné hranice a vysvětlit, proč a kde je přijatelné či nepřijatelné se chovat určitým způsobem. V těchto situacích se pokuste zachovat klid a nekřičet. Pedagog by měl být trpělivý a dát najevo pochopení.

2.6.4 Vhodné pohybové aktivity pro děti s PAS

Navzdory postižení se děti s PAS mohou věnovat různým pohybovým aktivitám, ale vše je velmi individuální a každému jde něco jiného. Různí autoři referují o úspěšném využití některých aktivit a pomůcek.

Dle Mchenry, Moog (2019) je běh vhodnou pohybovou aktivitou u dětí s PAS. Tento pohyb je jim velmi blízký, protože se u nich dost často projevuje hyperaktivita. Jsou i případy, že děti jsou klidné a velmi pasivní. U nich musíme naopak zvolit pomalejší aktivitu, například chůzi na krátkou vzdálenost s úkolem.

Obtížnější jsou u dětí s PAS pohybové aktivity s míčem. Ze začátku se snažíme seznámit dítě s míčem, začínáme správným držením, kutálením míče, koordinací obou paží a soustředěností. Jestliže se stane, že dítě nedokáže udržet míč nebo má problém s hodem míče, probíhá vždy tato činnost v doprovodu učitele nebo asistenta. Dle dovedností a motorických schopností se děti učí házení s míčem na koš nebo mezi sebou. Po správném provedení těchto činností se děti s PAS mohou učit s míčem driblovat. Driblování lze kombinovat s chůzí, slalomem či během.

Pro rozvoj jemné a hrubé motoriky je dobré využívat v tělocvičnách žebřiny, provazy, lavičky či švédskou bednu. Gymnastické náčiní zpestří hodinu a pomůže dětem s PAS se dále rozvíjet a zdokonalovat v pohybech. Jsou to pohyby, kde většinou musí spolupracovat jak ruce a nohy a dochází zde ke koordinaci jemné a hrubé motoriky. Děti s PAS mají v oblasti motoriky velké nedostatky, proto využíváme například gymnastickou lavičku pro nácvik rovnováhy nebo k nácviku přeskočení (Griffin, Sandler, 2012).

Při pohybových činnostech se dost často využívá i švihadlo. Práce se švihadlem vyžaduje celkové soustředění, dobrou motoriku a obratnost dítěte. Přeskakování přes švihadlo nejprve učíme překračováním přes švihadlo s asistencí, poté přecházíme k přehození švihadla přes hlavu a nakonec k samotnému přeskoku (Griffin, Sandler, 2012).

Hodně často se stává, že děti mají strach z nových věcí, a proto je zde nutná asistence a individuální pomoc dítěti. Základ úspěchu je povzbuzování do nových věcí a jistota dítěte při asistenci. Důležitou součástí pohybových aktivit je následná relaxace a uklidnění celého těla. Nervový systém u dětí s PAS se velmi snadno přetíží, a proto bychom si na relaxaci měli vyhradit dostatečný čas, jak ve škole, tak i při volnočasových aktivitách. Děti s PAS vyhledávají jiné formy relaxace, je tedy vhodné přizpůsobit relaxaci individuálně každému dítěti s PAS. K uvolnění se nejčastěji používá relaxační hudba, dechová cvičení nebo relaxační míč. Relaxační míč má mnoho využití. Dokáže uvolnit a protáhnout tělo nebo napomáhá při nácviku rovnováhy. Tato pomůcka patří mezi oblíbené doplňky při pohybových činnostech. Naučit dítě s PAS odpočívat je dost obtížný úkol. Pro děti s PAS je obtížné a někdy až nereálné relaxovat, kvůli jejich hyperaktivitě. Pokud se děti s PAS naučí relaxovat, tak jim to pomáhá zvládat lépe frustrace či mají možnost se lépe bránit úzkostným stavům (Schopler, Reichler, Lansing, 2011).

2.6.5 Rozvoj pohybových aktivit v předmětu tělesná výchova na základních školách pro děti s PAS

Pohybové činnosti, které si zvolíme, musí odpovídat vývojovému stupni daného dítěte. Musí se nejprve volit jednoduché pohybové aktivity, poté se přesouváme ke složitějším. Pokud by byly zadané úkoly moc složité až nepochopitelné pro děti, ztratily by děti motivaci a zájem o danou činnost. Aktivity také volíme dost často individuálně a dle potřeb či dovedností daného dítěte. Velmi důležité je znát slabé a silné stránky každého dítěte a přizpůsobit tak úroveň daného nácviku (Moor, 2010).

Schopnosti k rozvoji pohybových zdatností závisí na síle, rychlosti, pohybové obratnosti, zručnosti, orientaci v prostoru a rozvoji hrubé a jemné motoriky. Pokud se u dítěte rozvinou správně dané schopnosti, můžeme ho učit další aktivity. Nejdůležitější věcí pro rozvoj je motivace dítěte k samotné činnosti a následná odměna za snahu a splnění úkolu.

Podle Thorové (2006) se děti s PAS rozdělují na hyperaktivní, trpící motorickým neklidem, a naopak děti velmi klidné až pasivní. Děti s hyperaktivitou jsou dost často impulzivní, zbrklé,

mají poruchu pozornosti. Vyskytuje se u nich špatná motorická souhra a rychlé pohyby bez sebekontroly. Děti trpící motorickým neklidem jsou dost často neobratné a pohybově nevyzrálé. Nácvik všech pohybových činností je složitější a časově náročnější. Děti často preferují opakující se činnost, kterou už znají a rozumí ji. Učení novým věcem je vždy proces na delší časové období.

Tabulka č. 3: Metody pro rozvoj pohybových dovedností a schopností u dětí s PAS

Metody pro rozvoj pohybových dovedností a schopností u dětí s PAS	
Chůze a běh	Z počátku se snažíme, aby dítě se naučilo základní motorické vlastnosti a dovednosti. například orientace v prostoru, chůze za ruku, souhra horních a dolních končetin.
Míčové hry	Děti se zde seznamují s novou pomůckou, kutálení s míčem, úchop míče, přehazování z ruky do ruky, házení míče do branky
Pohyb na gymnastickém nářadí	Seznámením s novým náčiním a nářadím, pomalé a jednoduché cviky, které se opakují. Pokud se dítě bojí nebo nejeví zájem o tuto činnost, dítě nikdy nenutíme a vracíme se k lehčím pohybovým činnostem.
Individuální hry s daným stanovištěm	Děti zde plní několik jednoduchých úkolů za sebou, mají postavená stanoviště po tělocvičně a orientují se například pomocí obrázků nebo barevných terčů.
Skupinové hry	Lze provádět pouze u malé části dětí s PAS, kooperace dětí mezi sebou je velmi složitá na pochopení, orientaci a zdatnost jedinců.

Zdroj: Mchenry, Moog, 2019, s.91

3. Praktická část

3.1 Cíle

Cílem práce je porovnání zajišťování pohybových aktivit na 3 základních školách speciálních, která organizují pohybové aktivity na pomoc dětem s PAS. Porovnání bylo realizováno v oblastech: počet klientů, věk klientů, spektrum nabízených pohybových činností, program škol zaměřený na pohybový rozvoj dětí s PAS, počet zaměstnanců zabývajících se pohybovou činností a jejich profese.

Úkoly práce:

- 1) Stanovení a sepsání výzkumných otázek
- 2) Shromáždění odborné literatury a vědeckých prací
- 3) Sestavení vhodného dotazníku pro pedagogické pracovníky
- 4) Zajištění a realizace rozhovoru s vedením na třech testovaných ZŠS v Libereckém kraji
- 5) Vyhodnocení dotazníku
- 6) Zpracování výsledků a interpretování dat
- 7) Sepsání diskuze
- 8) Závěrečné shrnutí výsledků práce

3.2 Vědecké otázky

Vědecké otázky odpovídají stanovenému cíli této práce. Pomocí vytvořeného dotazníku a rozhovoru byly zjišťovány postoje pedagogických zaměstnanců ze třech testovaných škol k pohybovým aktivitám u dětí s poruchou autistického spektra. Na základě odpovědí ředitelek škol a pedagogických pracovníků, kteří se podílejí na výuce TV, byly zodpověděny následující vědecké otázky.

Při formulaci výzkumných otázek bylo využito výzkumná metodologie dle citované publikace, a v závislosti na tom byly stanovené dvě výzkumné otázky z dalšími specifickými výzkumnými otázkami (Metodologie pedagogického výzkumu, 2021).

1. Jaké jsou dle ředitelek tří sledovaných škol podmínky pro realizaci tělesné výchovy na jejich školách?

Specifické výzkumné otázky:

Jaké je dle oslovených ředitelek materiální a prostorové zajištění pohybových aktivit u dětí s PAS na třech testovaných školách?

Jaké jsou dle oslovených ředitelů personální a sociální aspekty při pohybových aktivitách na třech testovaných školách?

2. Jak hodnotí podmínky pro realizaci TV participující pedagogičtí pracovníci na sledovaných školách?

Specifické výzkumné otázky:

Jak hodnotí oslovení pedagogičtí pracovníci materiální a prostorové zázemí pro pohybové aktivity na třech testovaných školách?

Jaké jsou dle dotazovaných pedagogických pracovníků organizační formy při pohybových aktivitách u dětí s PAS na třech testovaných školách?

3.3 Metody výzkumu

Jedná se o práci empiricko-teoretickou studií. Empirický výzkum se zabývá zkoumáním, poznáváním a zjišťováním faktů. Je to metoda založená na pozorování či experimentu.

Vzhledem k tématu výzkumu své bakalářské práce jsem zvolila kvalitativní výzkum.

Kvalitativní výzkum:

Kvalitativní výzkum je proces, který zkoumá problematiku okolního světa. Zejména se zaměřuje na dané jednotlivce a menší skupiny, jak oni sami chápou a popisují danou problematiku. Oproti kvantitativnímu výzkumu oslovujeme zde menší počet lidí a zkoumáme více problémů do hloubky. Výzkum je méně strukturovaný a je zde větší časová náročnost sběru dat. Šetření se provádí v přirozeném prostředí dotazovaného. Mezi nejčastější využívané techniky zde zařazujeme osobní rozhovory, skupinové rozhovory, projekce a asociční testy. Vzhledem k technikám výzkumu se zde používají tyto typy metod: pozorování, videozáznamy, analýzy a interview. Cíl výzkumu je hledání porozumění dané zkoumané problematice, který vyžaduje intenzivnější kontakt s respondenty. Hlavní pointou je objasnění, jak se dotazovaní respondenti dobírají svých záležitostí. Jsou zde i jisté nevýhody výzkumu, jelikož daný výzkum nemusí odpovídat celé populaci, pouze se vztahuje jen na určitou část oslovených lidí. Sběr dat je pro výzkumníka dost časově náročný a dále výzkumník může snadněji ovlivnit výsledky svými osobními upřednostněními (Hendl, 2005).

3.4 Metody sběru dat

V rámci kvalitativního výzkumného šetření jsem využila několik metod sběru dat:

- 1) terénní šetření a internetový průzkum
- 2) polostrukturované interview: kvalitativní polostrukturovaný rozhovor vedený s ředitelkami základních škol speciálních
- 3) dotazník prostřednictvím online verze zasláný pedagogickým pracovníkům

3.4.1 Rozhovor

Rozhovor je nejčastější používaná metoda pro sběr dat v kvalitativním výzkumu. Někdy se může označovat jako hloubkový rozhovor. Zde výzkumník provádí rozhovor pouze s jedním respondentem, kdy mu klade několik otevřených otázek a chce se dozvědět jeho názor na danou problematiku. (Švaříček, Šed'ová, 2007).

Metoda rozhovoru se skládá z přímo položených otázek, na který respondent odpovídá většinou více slovy a je zde zahrnuta jeho vlastní zkušenost. Rozhovory se dělí podle počtu lidí, který se rozhovoru účastní na individuální či skupinové. Individuální rozhovor znamená, že pokládáme otázky pouze jedné osobě oproti tomu skupinový rozhovor je rozhovor s více lidmi například konference, beseda a jiné. Při skupinových rozhovorech se často dozvídáme více věcí ať už z hlediska názorů, postojů či zkušeností než v individuálním rozhovoru.

Rozhovory dělíme dle pokládaných otázek na standardizované, polostandardizované a nestandardizovaný (Švarcová, 2005).

Dále rozhovory můžeme zaznamenat několika formami: doslovná, komentovaná redigovaná, shrnující protokol a selektivní protokol

Ve výzkumu byl zvolen polostandardizovaný rozhovor, který nabízí respondentovi jak předem připravené odpovědi ale i alternativní odpovědi. Dále se v rozhovoru kladou respondentovi doplňující a upřesňující otázky. Odpovědi byly zaznamenány redigovanou formou, kde se odpovědi respondenta přepisují a upravují do čtivější a spisovnější podoby, význam ale musí zůstat stejný. Necháávají se zde nonverbální projevy jako je pláč, smích atd.

3.4.2 Dotazník

Dotazníková metoda je jednou z nejpoužívanějších metod výzkumu. Dotazník je nejrychlejší a nejúčinnější sběr informací od respondentů na zadané téma výzkumné práce. Dotazník by měl být srozumitelný, přehledný, graficky upravený a měl by být pro respondenty jednoduše vyplnitelný. Neměl by být zdlouhavý a zbytečně časově náročný. Otázky, které jsou na začátku dotazníku by měly být zajímavé, aby upoutaly pozornost respondenta. Nesmíme zapomenout

na úvod k dotazníku, který seznámí respondenta s výzkumem a tématem dotazníku (Pelikán, 2011).

Do dotazníku můžeme zahrnout několik typů otázek:

1. Otevřené otázky: jsou to otázky na které respondent odpovídá více slovy a pro celkový výzkum jsou tyto otázky cennější z důvodu hlubšího zamyšlení a samostatného vlastního názoru respondenta na danou věc.

2. Uzavřené otázky: zde jsou už předem připravené odpovědi pro respondenta. Respondent si může vybrat jednu nebo i více odpovědí. Velkou výhodou je jednoduché a rychlé zpracování odpovědí.

3. Polootevřené otázky: je to kombinace jak otevřených, tak uzavřených otázek. Respondent si může vybrat předpřipravenou odpověď nebo zvolit napsání vlastní odpovědi. Tento typ je velmi využívaný v dotaznících, jelikož dáváme respondentovi na výběr a on si sám svobodně může určit co vyplní (Pelikán, 2011).

3.5 Průběh sběru dat

Sběr dat se uskutečnil v prostorách Základní a mateřské školy Sluníčko v Turnově, ZŠ praktická a ZŠ speciální, Liberec, Orlí a v Základní škole Liberecká, Jablonec nad Nisou. během měsíců prosinec-březen.

První metodou sběru dat byly rozhovory vedené s třemi ředitelkami. S ředitelkami ZŠS jsem si domluvila termín realizace rozhovorů dle jejich časových možností. Měla jsem dopředu připravené otázky a rozhovory jsme si nahrávala na diktafon. V rozhovorech jsem zjistila detailnější informace o škole, žácích a vnitřních a vnějších prostorách, které slouží k realizaci pohybových aktivit.

Paní ředitelky dostaly k podepsání dokumenty - Informovaný souhlas s účastí ve výzkumu a dokument Potvrzující pracoviště o možnosti realizaci výzkumného projektu z hlediska bezpečnosti účastníků projektu a o možnosti publikace názvu pracoviště. Po vyplnění těchto dokumentů byly paní ředitelky seznámeny s cílem bakalářské práce a měly prostor pro případné dotazy. Poté následoval rozhovor, který trval přibližně 20 minut a na závěr mně paní ředitelky provedli po škole. Mohla jsem se podívat do tělocvičny, do tříd a také mi ukázali náčiní a pomůcky využívané pro pohybové aktivity.

Druhou metodou byl vytvořený dotazník formou online verze přes webovou stránku www.survio.cz. Do dotazníku jsem vložila jak otevřené, uzavřené tak i polootevřené otázky. Všechny otázky korespondují s požadovaným cílem výzkumu. Odpovědi jsou anonymní, korespondent nikde neuvádí své jméno. Hlavní výhodou on-line dotazníku je dostupnost a krátké časové rozpětí pro vyplnění dotazníku. Dále je také velká výhoda dotazníkové metody, že oslovujeme většího množství respondentů a je zde relativně krátká doba návratu odpovědí. Celková doba pro vyplnění dotazníku trvala přibližně 10-15 minut.

Dotazník, který jsem vytvořila během února 2021, jsem rozeslala pedagogům, kteří se podílejí na pohybových aktivitách pro děti s PAS ve třech základních školách speciálních v Libereckém kraji. Lhůtu na odevzdání odpovědí jsem stanovila do 31. 3. 2021 proto, aby byly výsledky co nejaktuálnější. Kvůli současné situaci a uzavření i základních škol speciálních mi dotazník nevyplnili všichni pedagogové, kteří se podílejí na výuce pohybových aktivit pro děti s PAS. Dotazníky tedy nakonec vyplnilo 18 respondentů.

Dotazník je tvořen 22 otázkami,

5 otázkami otevřenými, 13 otázkami uzavřenými a 4 otázkami polootevřenými. Nachází se zde výčtová otázka s textovou odpovědí, zde respondent může zvolit pouze jednu odpověď nebo také více odpovědí.

4. Výsledky

4.1. Interpretace rozhovorů

Po ukončení dotazníkového šetření se uskutečnily uskutečnila tři polostrukturované rozhovory. Pro zachování anonymity jsou jednotlivé školy označeny jako “škola 1”, “škola 2” a “škola 3”. Na všech třech školách byl rozhovor veden s ředitelkou dané školy.

1. Kolik pedagogických pracovníků se věnuje dětem při tělesné výchově na vaší škole?

Všechny tři paní ředitelky se shodly, že to záleží na skladbě a počtu dětí při dané hodině. Počet pedagogických pracovníků se liší dle diagnóz u dětí s PAS a také dle náplně hodiny TV.

Respondenti uvedli, že se většinou jedná o 2-3 pedagogické pracovníky na jednu hodinu tělesné výchovy dětí s PAS. V případě škol 2 a 3 uvedly paní ředitelky, že v hodinách TV je vždy přítomen alespoň 1 asistent pedagoga.

2. Vyučuje třídní učitel tělesnou výchovu u dětí s PAS?

Na dvou testovaných základních školách speciálních je snahou, aby třídní učitel učil zároveň i tělesnou výchovu, jelikož pro děti s PAS jsou změny vyučujících dosti často nežádoucí.

Ředitelka školy č.2 mi sdělila, že: *“Není pravidlem, aby třídní učitel učil ve své třídě tělesnou výchovu. V některých třídách, kde jsou požadavky na specifickou zdravotní a rehabilitační tělesnou výchovu, vyučuje TV paní učitelka, která má příslušnou kvalifikaci.”*

3. V jakých prostorách se pohybové aktivity uskutečňují?

Většina pohybových aktivit se na vše třech ZŠS uskutečňuje v prostorách školní tělocvičny a školního hřiště.

Ředitelka školy č.1 mi sdělila: *“Naše děti absolvují někdy i tzv. adrenalinovou aktivitu, kdy pedagog bere děti do skaláku nebo na písečák (poznámka autora: skalní areál a písečný lom). Pokud je hezké počasí, tak pedagog nosí na zádech děti do vody (nejsou plavci), aby mohly ve vodě provádět nějaké cvičení.”*

V rámci pohybových aktivit navštěvují děti s PAS ze školy č.2 jednou za týden i plavecký bazén, dále relaxační místnost, kde se cvičí a jsou zde různé polohovací pomůcky. *“Také se dá cvičit ve třídách, jelikož většina tříd je alespoň minimálně vybavena pomůckami-chodníčky nebo nášlapnými deskami s různým materiálem.”*

Ředitelka školy č.3: *“Máme rehabilitační místnosti, kde probíhají spíš relaxační činnosti a prvky zdravotního tělesného cvičení. Při tělocviku celé třídy, když jdou děti například ven běhat, si asistentka vezme jednoho žáka do relaxační místnosti a tam s ním dělá cviky na správné držení těla a jinou rehabilitační zdravotní tělesnou výchovu.”*

4. Nabízí vaše škola i volnočasové aktivity, kroužky, soutěže?

Ve škole č.1 se dětem s PAS nenabízí žádné kroužky a volnočasové aktivity po výuce, pořádají se zde pouze soutěže v rámci dětského dne.

Ve škole č.2 se nabízí dětem s PAS plavání, bruslení, kroužek sociálního učení, kde se děti učí například ježdění na eskalátorech. Dále škola pořádá projektové dny, jako je sportovní den, atletické závody a jiné.

Škola č.3 nabízí dětem plavání, lyžování, bruslení, atletiku a zájmové kroužky. Pro chlapce je zde kroužek florbalu a ping-pongu, pro děvčata je kroužek atletiky a ping-pongu.

Ředitelka školy č.3 ještě dodala: *“Máme na škole pro těžce postižené děti poměrně úspěšný kroužek boccia. Činnost probíhá v sedě, což je taková upravená podoba boccia pro děti s mentálním a tělesným postižením. Naše děti to hrozně baví a mají pocit uspokojení.”*

5. Jste při činnostech propojení s jinými školami, sportovními kluby...?

Škola č.1 není propojena s žádnou institucí, jelikož je to menší škola o malém počtu žáků.

Škola č.2 pořádá soutěže s jinými základními speciálními školami několikrát během školního roku.

Ředitelka školy č.3 mi sdělila: *“Spolupracujeme se Sportovním klubem Handisport Liberec, do jehož pořádaných aktivit se zapojujeme. Zúčastňujeme se jak přípravných dnů a týdnů na různé sporty, jako je plavání, přespolní běh, atletický čtyřboj a jiné. Pak nám Handisport umožňuje ještě takové ty aktivity jako je školní kolo soutěží v ping-pongu, jelikož nás Handisport vybavil ping-pongovým stolem.”*

6. Je ve vaší škole dostatek kvalifikovaných pracovníků?

Ředitelky škol č.1 a č.2 si myslí, že na své škole mají dostatek kvalifikovaných pracovníků, paní ředitelka školy č.3 by ráda uvítala na své škole aprobovaného tělocvikáře, který by měl zkušenosti se zdravotní tělesnou výchovou.

Ředitelka školy č.3 řekla: *“Ráda bych uvítala, kdyby mohl na základní škole speciální pracovat fyzioterapeut třeba i na zkrácený úvazek, který by mohl u dětí identifikovat např. ploché nohy, skoliózy a poskytnout orientační diagnózu, abychom věděli, na co je nutno se v rámci Tv zaměřit.”*

7. Používají se na vaší škole nějaké alternativní metody (ABA, Montessori...)?

Všechny tři paní ředitelky vypověděly, že se u nich na školách používají prvky alternativních metod k výuce žáků s poruchou PAS. Ani jedna škola není vyloženě založená jen na dané metodě či konceptu.

8. Kolik autistických tříd máte u vás na škole?

Škola č.1 má dvě třídy po 7 žácích s poruchou PAS, v každé třídě jsou vždy dva pedagogové a jeden asistent či vychovatel.

Ředitelka školy č.2 sdělila: *“Máme 8 tříd základní školy speciální a z toho 6 z nich jsou třídy, kde je více než 75 % autistů a v těch zbývajících 2 třídách jsou autisté také, ale v menším poměru. Nemáme žádnou třídu, kde by nebyl žák s autismem.”*

Ředitelka ze školy č. 3 sdělila: *“My nemáme autistické třídy. Naše škola se dělí na dvě budovy. V budově školy základní školy praktické máme 11 tříd, z toho v 5-ti třídách máme autisty diagnostikované v různém rozsahu. Máme tu žáky s lehkým mentálním postižením a více vadami a třeba i autistu který má k tomu ještě schizofrenii. Na speciální škole máme 8 tříd, to jsou děti se středním mentálním až hlubokým mentálním postižením. Zde v každé třídě máme ze 6 -ti dětí 3-4 děti s poruchou PAS.”*

9. Jaké je na vaší škole věkové rozpětí u žáků s autismem?

Ředitelka školy č.1 mi sdělila: *“Pokud se jedná o dítě s hlubokým mentálním postižením, nastupuje k nám už do přípravného stupně ve 2,5-3 letech, protože rodiče potřebují cílenou péči a rehabilitaci (pomocí Vojtovy metody). Rodiče potřebují poradit, jak dítě vést a nastavit nějaký komunikační systém, jelikož dítě s PAS v kombinaci s diagnózou hlubokého mentálního postižení má problém, že neumí mluvit nebo se nedokáže vyjadřovat řečí a potřebuje jiný náhradní komunikační systém, například piktogramy. Na naší škole mohou být žáci díky zřízenému dennímu stacionáři až do 26 -ti let.”*

Na školu č. 2 žáci většinou nastupují kolem 7.-8. roku a plní 10 let povinnou školní docházku a vycházejí v 17.- 18. letech.

Na škole č. 3 jsou žáci od 6 let a mohou zde být se souhlasem paní ředitelky a lékaře až do 26 -ti let. Aktuálně tam mají nyní nejstaršího žáka s diagnózou PAS ve věku 19 let.

10. Kolik hodin týdně se žáci věnují pohybovým aktivitám?

Všechny tři paní ředitelky uvedly, že základní škola speciální nabízí pro děti s PAS minimálně dvě a více hodin tělesné výchovy za týden. Hodiny TV jsou na prvním a druhém stupni odlišné. Na prvním stupni se jedná o 4 hodiny za týden, na druhém je to mezi 2-4 hodinami. Pohybové aktivity se prokládají i do běžných hodin a přestávek. Pedagogickým pracovníkům to pomáhá zejména v případech, když vidí na žácích nesoustředěnost, hyperaktivitu nebo další nežádoucí chování.

11. Jak velké skupiny žáků s PAS se účastní společně pohybových aktivit?

Ředitelky uvedly, že to záleží na skladbě třídy a diagnóze dětí s PAS. Školy se snaží, pokud je to možné, aby se do pohybových aktivit zapojily všechny děti ze třídy.

Ředitelka školy č.3 mi sdělila: *“Hodina tělesné výchovy probíhá v tělocvičně například tak, že jedna paní asistentka dělá u jednoho dítěte bazální stimulaci k uvolňování spasmů, druhá paní asistentka si vezme dvě děti pro nácvik hodů míče na koš a paní učitelka má další dvě až tři děti se kterými hraje nějaké pohybové hry.”*

12. Jaké jsou nejčastější typy diagnóz u dětí s PAS?

Ředitelka školy č.1 mi sdělila: *“U nás je to nejčastěji dětský autismus a nízkofunkční autismus. Například Aspergerův syndrom na naší škole vůbec nemáme.”*

Ředitelka školy č.2 mi sdělila: *„Děti s dětským autismem máme velice Vím, že máme i jedno dítě, které má zcela atypický autismus. Většina našich dětí je diagnostikována již v předškolním věku s příznaky dětského autismu.”*

Ředitelka školy č.3 mi sdělila: *“Základní diagnózou dětí s autismem u nás je mentální postižení.”*

13. Jaké pohybové aktivity žáci během dne provádějí?

Všechny tři ředitelky uvedly, že je to pohyb na zahradě, vycházky, pohybové aktivity v tělocvičně a relaxační místnosti s pohybovými prvky.

Pro relaxaci, navození příjemných pocitů a podporu procesu výchovy a vzdělávání se u dětí s PAS využívají na školách multi-senzorické místnosti, které jsou vybaveny senzorickými prvky, nástroji a koberci.

Ředitelka školy č.1 mi sdělila: *“Využíváme trampolínu, lanový park a různé pohybové aktivity na zahradě, aby děti, pokud jsou ve stresu, se dokázaly uvolnit. Není to jenom ta cílená zdravotní tělesná výchova.”*

14. Kolikrát během školního roku žáci navštěvují doplňkové aktivity (rehabilitaci, plavecký bazén, fyzioterapii a další)?

Ředitelka školy č.1 mi sdělila: *“Záleží to na tom, jak to mají děti předepsané od lékaře. Na základě předpisu mohou děti naší školy navštěvovat příslušné aktivity nepřerušeně. Pokud by děti chodily do jakékoliv rehabilitačního zařízení, tak to bude návštěva 1x jednou za tři měsíce, ale pokud to odborný lékař našemu žákovi předepíše, může chodit každý den na rehabilitaci, bazální stimulaci atd.”*

Ředitelka školy č.1 mi sdělila: *“U nás děti navštěvují pouze plavecký bazén většinou 1x týdně. Rehabilitaci a fyzioterapii nenabízíme. Dříve k nám rehabilitační terapeut docházel, ale protože jsme to platili, tak z důvodu nedostatku financí už toto nenabízíme.”*

Ředitelka školy č.1 mi sdělila: *“Výuku plavání máme klasicky jako na všech základních školách na prvním stupni. Výuku plavání máme rozloženou do tří ročníků, aby se splnilo 40 povinných hodin. Na druhém stupni je pak lyžování. Každý týden k nám na základní školu speciální dochází fyzioterapeutka a dětský psychiatr.”*

15. Mají k dispozici vaše děti canisterapii nebo hipoterapii?

Ředitelka školy č.1 mi sdělila: *“Chodívali jsme na hipoterapii, tady kousek od školy, ale stáj byla zrušena. Na canisterapii tady máme dokonce jednu pracovníci. Momentálně máme snahu sehnat i psy na polohování, ne jenom na tu canisterapii.”*

Škola č.2 nenabízí žádné z uvedených služeb. Dříve jsme canisterapie prováděli, nyní se ale z důvodu neuvedení v ŠVP prý provádět nesmí.

Škola č.3 nabízí aktuálně pouze canisterapii. Minulý rok zde skončili s hipoterapií z důvodu, že tuto aktivitu nabízela škola pouze 1x za 14 dnů, což se rodičům zdálo velmi málo. Rodiče začali sami s dětmi jezdit na hipoterapii v častějších intervalech.

16. Jste spokojena se současným vybavením vaší tělocvičny?

Všechny tři paní ředitelky mi sdělily, že by rády měly větší tělocvičnu u nich na školách, ale v rámci možností jsou spokojené. Prostory se jim zdají vcelku dostačující a herní prvky se snaží čím dál tím více rozšiřovat, pokud jim to finance a dotace dovolí. Ve všech třech školách je zahrada či zahradní hřiště s pohybovými prvky. V prostorách můžeme také najít místnost snoezelen.

17. O jaké další vybavení by měla vaše škola zájem?

Ředitelka školy č.2 mi sdělila: *“Je toho vcelku hodně, např. velká nafukovací trampolína, ale bohužel žádná dotace mi nedovolí pořídit takhle drahou věc. Ještě bychom si třeba přáli, aby nám tady vybudovali poblíž školy park.”*

Ředitelka školy č.1 mi sdělila: *“Kdyby to šlo, tak bych byla ráda za bazén, ale prostor ani finance nejsou. Dále bych byla ráda za novější vybavení v tělocvičně, například nové herní prvky na bazální stimulaci atd.”*

Ředitelka školy č.3 mi sdělila: *“Bazén by se nám líbil, ale nám by bohatě stačilo, kdybychom dostávali nějakou slevu do městského bazénu. Určitě bychom uvítali perfektně upravené školní hřiště. My hřiště sice máme, ale není to certifikované školní hřiště. A pak by se mi líbilo vybavení spíše pro rehabilitaci a takovou tu základní pomoc pro hodně postižené děti.”*

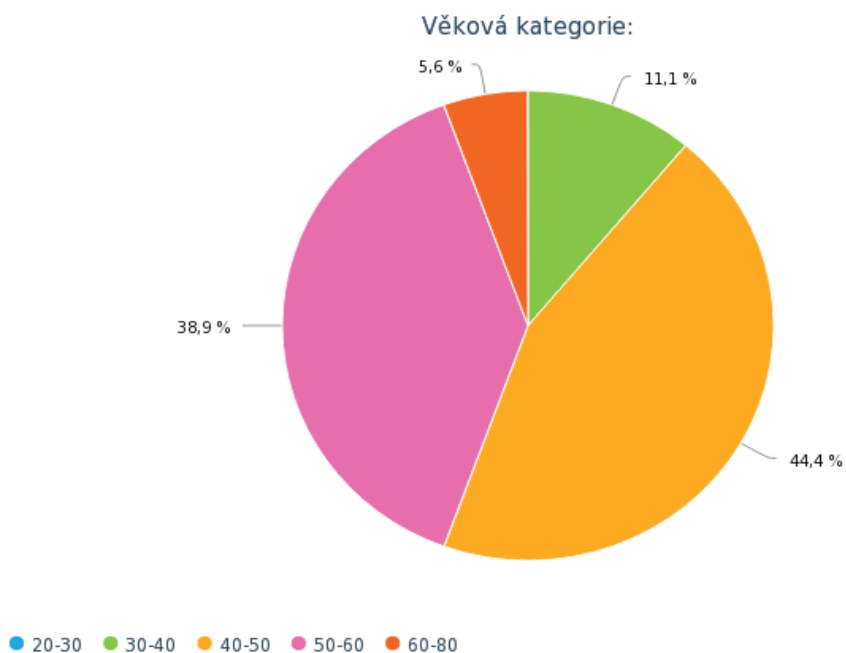
4.2 Vyhodnocení dotazníku

V následující části budou graficky zpracovány výsledky dotazníkového šetření.. Dotazník obsahoval 22 otázek a vyplnilo ho 18 respondentů.

- **Věková kategorie**

Z 18 (100 %) respondentů jsou 2 (11,1 %) v rozmezí 30-40 let, 8 (44,4 %) ve věku 40-50, 7 (38,9 %) ve věku 50-60 a pouze 1 (5,6 %) v rozmezí 60-80 let.

Graf č.1

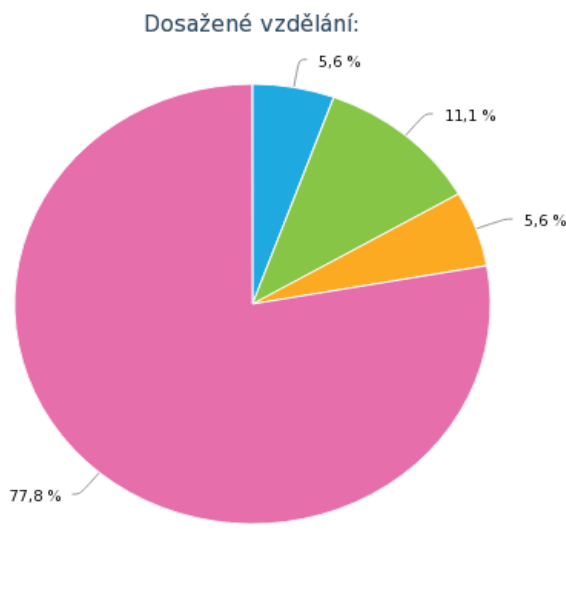

- **Dosažené vzdělání**

Při dotazování na nejvyšší stupeň vzdělání, odpovědělo 18 (100 %) respondentů. Z toho 1 (5,6 %) má ukončeno základní vzdělání, 2 (11,1 %) z nich má ukončené střední vzdělání, 1 (5,6 %) má vysokou odbornou školu a 14 (77,8 %) má dosažené vysokoškolské vzdělání.

Pravděpodobně došlo k omylu ze strany respondenta, jelikož respondent špatně zaškrtnul odpověď, že má pouze ukončené základní vzdělání.

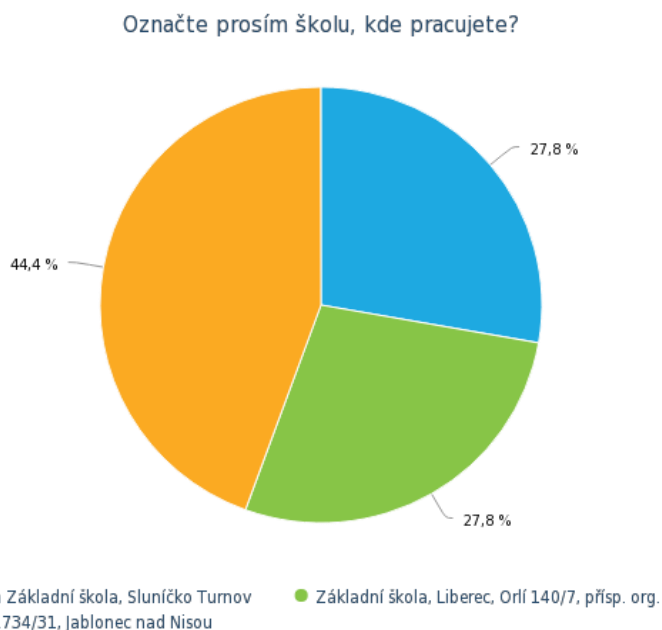
Graf č.2

● **Označte prosím školu, kde pracujete?**

Na otázku “*Označte prosím školu, kde pracujete?*” odpovědělo 18 (100 %) respondentů, 5 (27,8 %) respondentů uvedlo, že pracují v Mateřské a Základní škole, Sluníčko Turnov, 5 (27,8 %) respondentů bylo ze Základní školy, Liberec, Orlí a 8 (44,4 %) pracuje v Základní škole Liberecké, Jablonec nad Nisou.

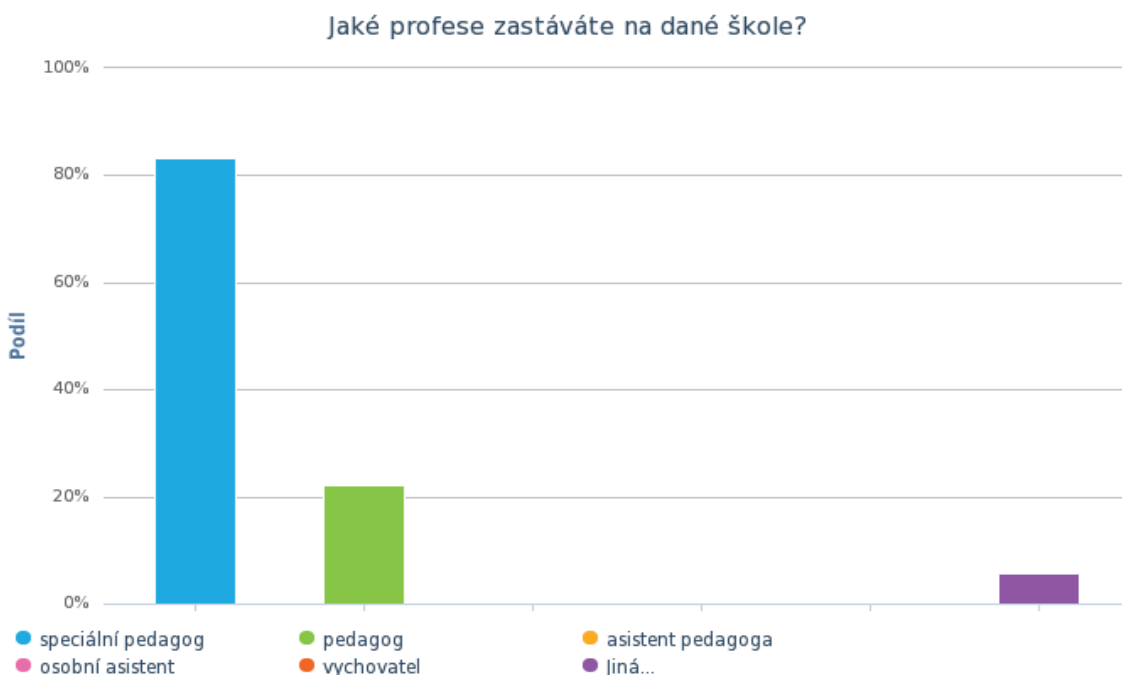
Graf č.3

- **Jakou profesi zastáváte na dané škole?**

Na otázku “*Jakou profesi zastáváte na dané škole?*” odpovědělo 18 (100 %) respondentů. Respondenti uvedli, že 14 (77,8 %) jsou speciální pedagogové, 3 (16,7 %) jsou pedagogové a pouze 1 (5,6 %) zaškrtnul odpověď jiná a uvedla, že je logoped.

Graf č.4

- **Máte nějaké speciální školení pro práci s dětmi s PAS? (Koncept, metoda, kurz?)
Uveďte jaké?**

Tato otázka nechávala volnou odpověď respondentům. Odpověděli na ni všichni respondenti 100 %.

Jejich odpovědi jsou: *Bazální stimulace, kurz AAK Nautis, Základy vzdělávání a péče o občany s autismem - Jelínková, Šturma, Speciální školení pořádaná školou, školení PhDr. Hynek Jůn, Ph.D., a mnoho dalších v rámci webinářů a DVPP, školení od Kateřiny Thorové a Aleny Malinové, muzikoterapie v práci s klienty s PAS, kurz: problematika a komunikace u osob s PAS, vývojová psychologie a psychoedukační profily, Videomodeling, ABA, CARS, Problémové chování u dětí s PAS, Sexuální výchova u dětí s PAS, Terapie problémového chování u lidí s MP a PAS, webinář: Možnosti komunikace s nemluvicími dětmi.*

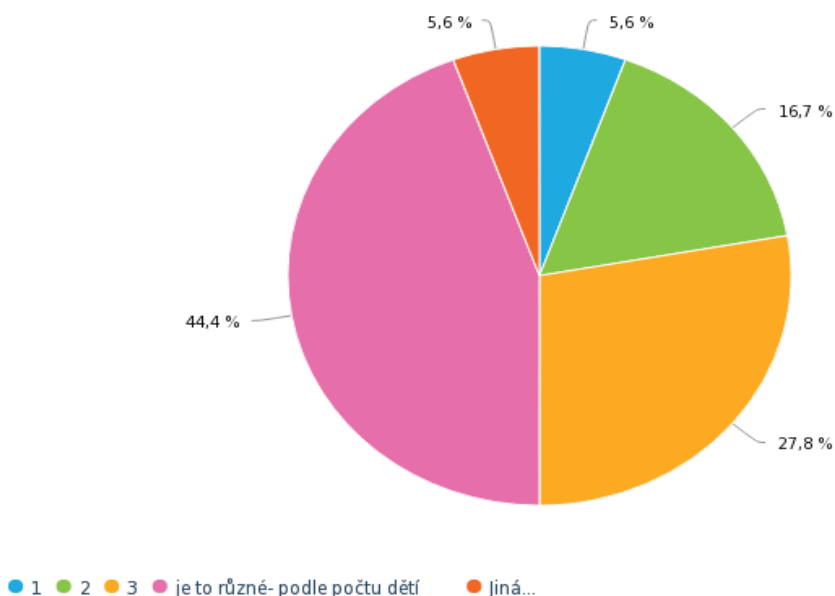
Dále 7 (38,8 %) respondentů uvedlo, že nemají žádné speciální školení pro práci s dětmi s PAS.

- **Kolik pedagogických pracovníků se věnuje dětem při tělesné výchově (speciální pedagog, asistent pedagoga, osobní asistent)?**

Na otázku “Kolik pedagogických pracovníků se věnuje dětem při tělesné výchově?” 1 (5,6 %) respondent uvedl, že se TV věnuje pouze jeden pedagogický pracovník, 3 (16,2 %) respondenti uvedli dva pedagogické pracovníci, 5 (27,8 %) respondentů uvedlo 3 pedagogické pracovníky, 8 (44,4 %) respondentů zvolilo odpověď “*je to různé-podle počtu dětí*” a 1 (5,6 %) respondent uvedl v možnosti “*jiná...*” čtyři pedagogické pracovníky při hodinách tělesné výchovy.

Graf č.5

Kolik pedagogických pracovníků se věnuje dětem při tělesné výchově (speciální pedagog, asistent pedagoga, osobní asistent)?

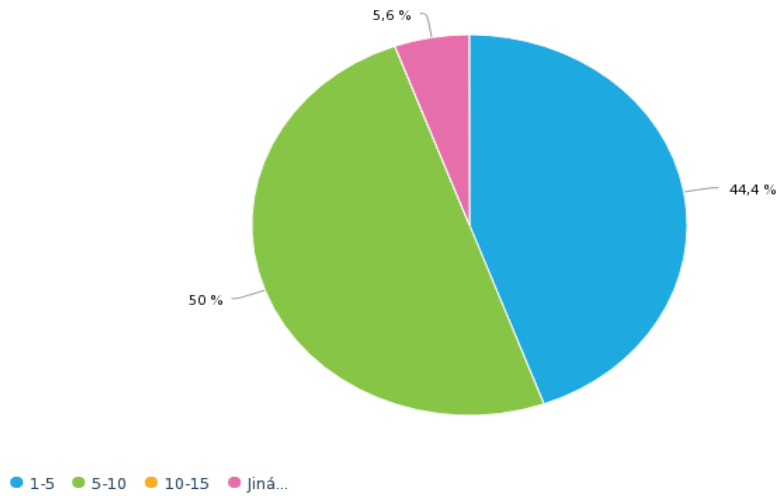

- **S jakým počtem dětí obvykle pracujete v rámci jedné hodiny tělesné výchovy?**

Na otázku “S jakým počtem dětí obvykle pracujete v rámci jedné hodiny tělesné výchovy?” odpovědělo 18 (100 %) respondentů. Největší procentuální zastoupení měla odpověď 5-10, což uvedlo 9 (50 %) respondentů a zbytek 8 (44,4 %) respondentů zvolilo odpověď 1-5. Žádný respondent nezvolil odpověď 10-15.

Graf č.6

S jakým počtem dětí obvykle pracujete v rámci jedné hodiny tělesné výchovy?

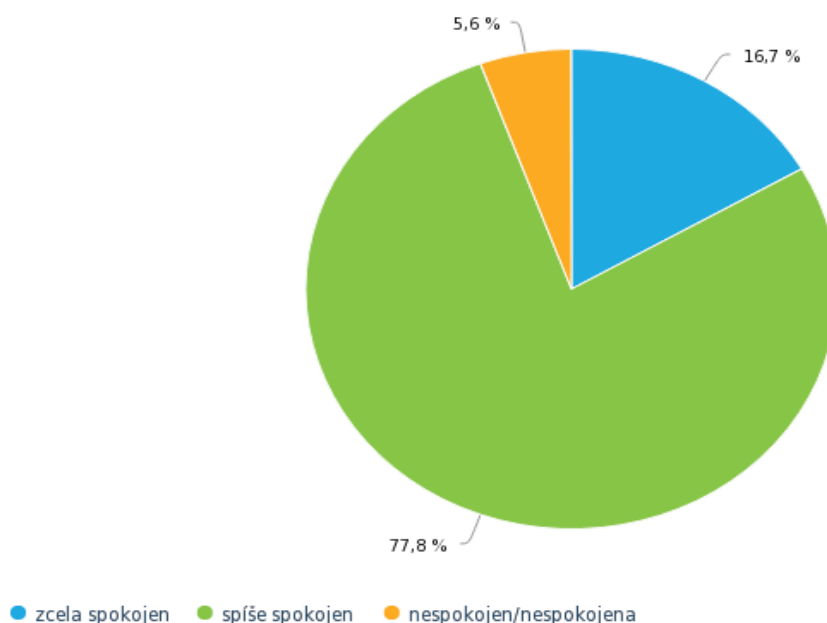

- **Jak jste spokojeni s vybavením škola na tělesnou výchovu?**

Na otázku “*Jak jste spokojeni s vybavením škola na tělesnou výchovu?*” odpovědělo 18 (100 %) respondentů. Největší % zastoupení měla odpověď “*spíše spokojen*”, což uvedlo 14 (77,8 %) respondentů a zbytek 3 (16,7 %) zvolilo odpověď “*zcela spokojen*” a 1 (5,6 %) respondent zvolil, že není spokojen/spokojena s vybavením škola na TV.

Graf č.7

Jak jste spokojeni s vybavením školy na tělesnou výchovu?

- **Co jsou klady vašeho vybavení. (Co je pozitivní, co je předností Vaší školy?)**

Tato otázka nechávala volnou odpověď respondentům. Odpověděli na ni všichni respondenti 100 %.

Nejčastější odpovědí bylo venkovní zázemí (školní hřiště, zahrada, pohybové prvky na zahradě) a dále se čteně objevoval snoezelen, rehabilitační místnost, tělocvična a pomůcky na rozvoj hrubé a jemné motoriky.

Jeden respondent uvedl: *“velkou předností je úzká spolupráce s rehabilitačními pracovníky Dětského centra”*.

- **Co by mohlo pomoci/byste rádi využili dále (pomůcky, prostory)?**

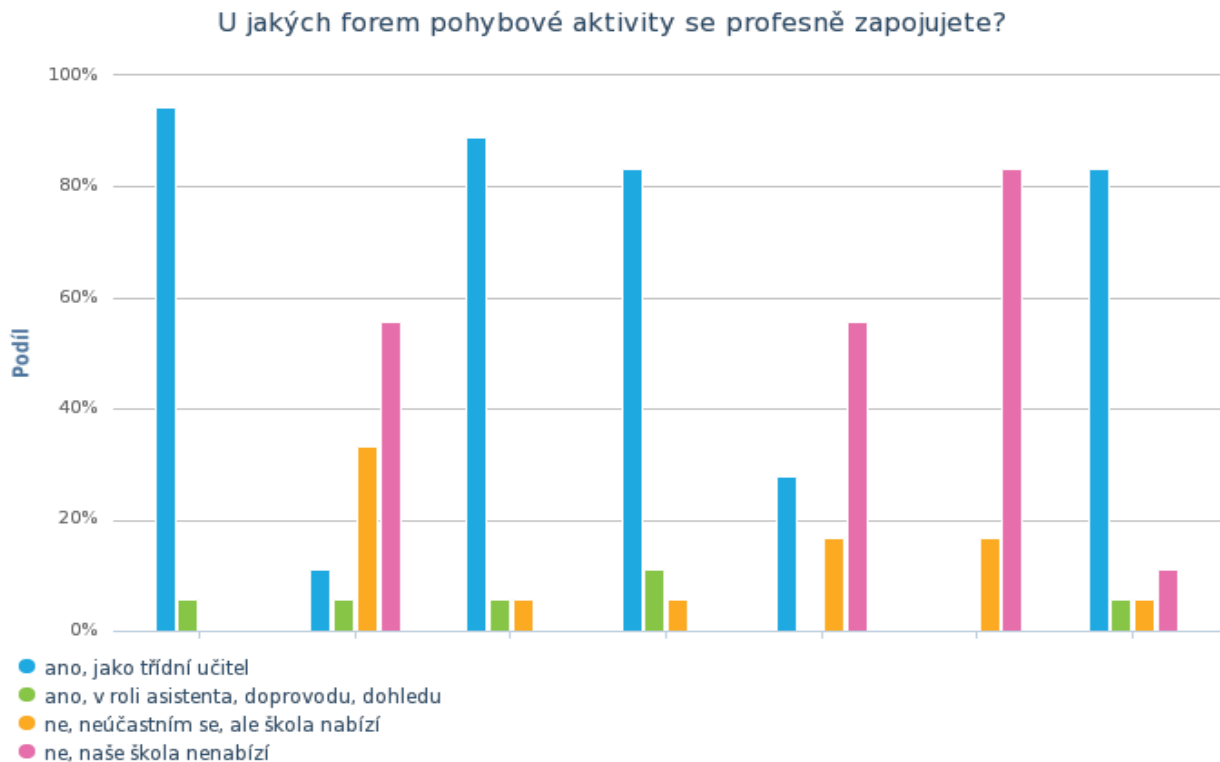
V této otázce jsem se snažila zjistit, jestli na testovaných školách něco nechybí nebo co by rádi ještě měli dodatečně k danému vybavení.

Respondenti uvedli a zároveň se většina shodla, že by pomohl větší prostor pro zázemí pohybových aktivit a dále také více balančních, relaxačních a alternativních pomůcek pro práci s dětmi s PAS.

- **U jakých forem pohybových aktivit se profesně zapojujete?**

Zde respondenti mohli zvolit podle potřeby i více odpovědí. Podle zvolených odpovědí respondentů lze říci, že se profesně zapojují jako třídní učitelé do hodin tělesné výchovy, pobyt na zahradě, výletů a soutěží, zájmových aktivit. Dále se většina shodla, že jejich škola nenabízí plavání, bruslení a lyžařský výcvik pro děti s PAS.

Graf č.8

Doplňková tabulka ke grafu č. 8:				
Počet respondentů, kteří označili dané možnosti				
	ano, jako třídní učitel	ano, v roli asistenta, doprovodu, dohledu	ne, neúčastním se, ale škola nabízí	ne, naše škola nenabízí
hodiny TV	17	1	0	0
hodiny plavání	2	1	6	10
pobyt na zahradě	16	1	1	0
výlety	15	2	1	0
bruslení	5	0	3	10
lyžařský výcvik	0	0	3	15
soutěže, zájmové aktivity	14	1	1	2

- **Jak často využíváte uvedené prvky při své práci s dětmi?**

Zde respondenti mohli zvolit podle potřeby i více odpovědí.

Většina respondentů využívá při práci s dětmi s PAS prvky zdravotní tělesné výchovy, občas využívají kondiční cvičení, atletiku a sportovní hry a polovina respondentů využívá ještě občas pořadové cvičení a gymnastiku s tancem. Úpoly se nevyžívají skoro nikdy a velmi málo se také využívá testování všeobecné pohybové výkonnosti.

Doplňková tabulka k otázce č.12:			
Počet respondentů, kteří označili dané možnosti			
	nikdy	občas	vždycky
Kondiční cvičení	0	13	5
Pořadová cvičení	6	9	3
Gymnastika a tanec	6	9	3
Atletika	5	12	1
Sportovní hry	1	12	5
Úpoly	14	4	0
Testování všeobecné pohybové výkonnosti	10	8	0
Prvky zdravotní tělesné výchovy-dechová cvičení, relaxace	0	3	15

- **Zabýváte se v hodinách TV speciálně rozvoji těchto oblastí?**

Zde respondenti mohli zvolit podle potřeby i více odpovědí. Odpovědi na otázky byly uzavřené ano/ne. Zde jsem zkoumala, zdali respondenti rozvíjejí u dětí s PAS uvedené oblasti v hodinách tělesné výchovy. 18 (100 %) respondentů zvolilo odpověď ano u těchto oblastí: komunikace, orientace, sociální vztahy, pohybová obratnost a rozvoj hrubé motoriky. Dále často odpovídali respondenti, že se zabývají: rozvoji jemné motoriky, snížení impulzivity, tělesným schématem a zapojují i do hodin TV cviky na svalovou dysbalanci.

Mohu říct, že dle odpovědí se využívají všechny uvedené oblasti na školách.

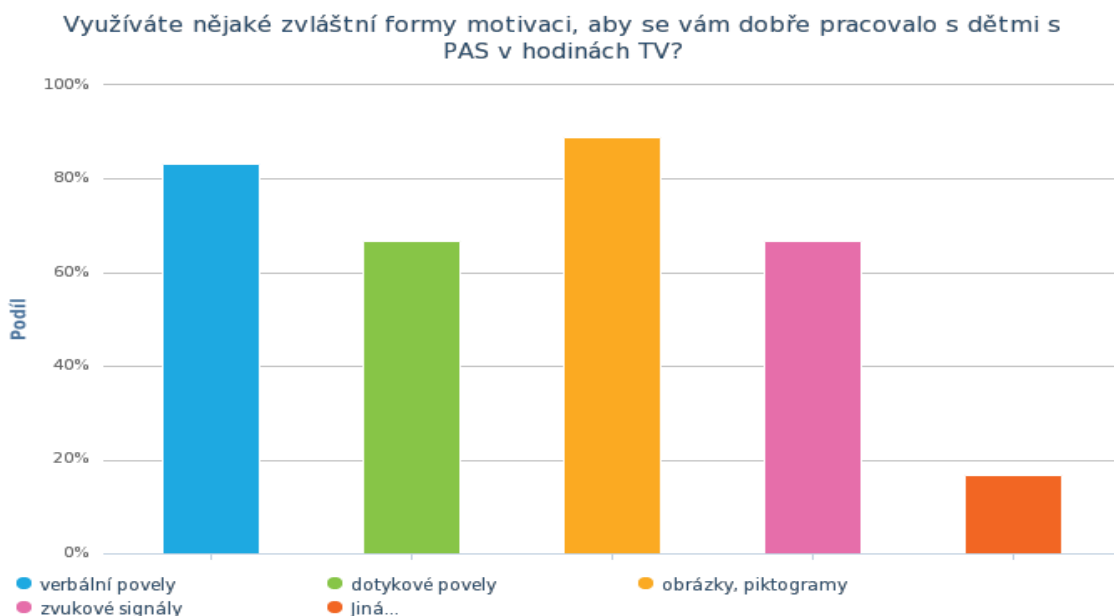
Doplňková tabulka k otázce č.13: Počet respondentů, kteří označili dané možnosti		
	ano	ne
komunikace	18	0
orientace	18	0
sociální vztahy	18	0
snížení impulzivity	15	3
tělesné schéma	15	3
pohybová obratnost	18	0
cviky na svalovou dysbalanci	15	3
rozvoj hrubé motoriky	18	0
rozvoj jemné motoriky	17	1

- **Využíváte nějaké zvláštní formy motivace, aby se vám dobře pracovalo s dětmi s PAS v hodinách TV?**

Na otázku “ *Využíváte nějaké zvláštní formy motivace, aby se vám dobře pracovalo s dětmi s PAS v hodinách TV?*” odpovědělo 18 (100 %) respondentů. Respondenti mohli zvolit více odpovědí nebo i zvolit volnou odpověď a uvést mi další příklady.

16 (88,9 %) respondentů zvolilo, že k motivaci používají obrázky a piktogramy, 15 (83,3 %) respondentů zvolilo verbální povely, 12 (66,7 %) respondentů využívá dotykové povely a zvykové signály a 3 (16,7 %) zvolili odpověď „jiná“ a jejich odpovědi byly: „*gesta, mimika, výše zmíněné prostředky využíváme, ale jako motivaci používáme také sladkosti, motivující je také dobře vystavená samotná aktivita*“

Graf č.9

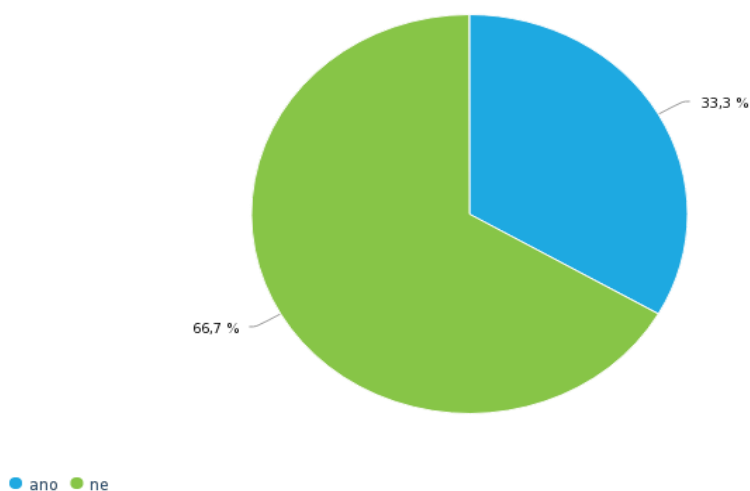

- **Mají děti na vaší škole nějaké hodiny nad rámec povinných hodin tělesné výchovy?**

Na otázku “*Mají děti na vaší škole nějaké hodiny nad rámec povinných hodin tělesné výchovy?*” odpovědělo 18 (100 %) respondentů. Z toho většina 12 (66,7 %) respondentů uvedlo, že nemají navíc hodiny tělesné výchovy a 6 (33,3 %) uvedlo, že mají hodiny nad rámec povinných hodin TV.

Graf č.10

Mají děti na vaší škole nějaké hodiny nad rámec povinných hodin tělesné výchovy?

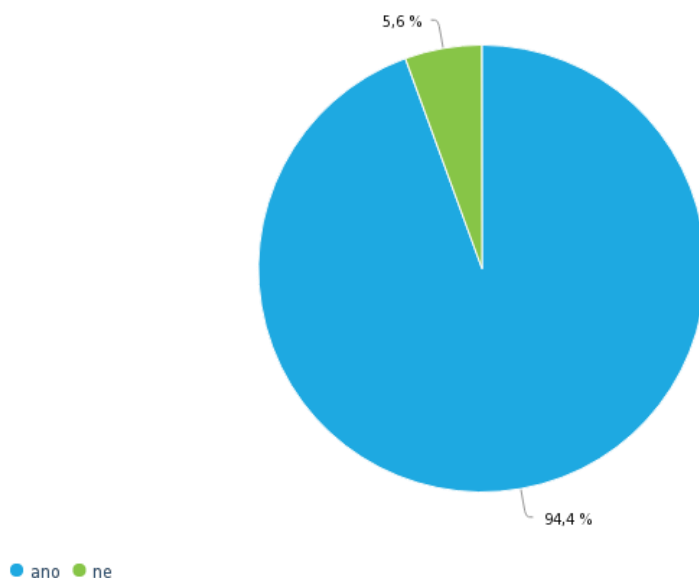
- **Zařazujete nějaké pohybové aktivity i do ostatních předmětů, než je tělesná**

výchova?

Na otázku *“Zařazujete nějaké pohybové aktivity i do ostatních předmětů, než je tělesná výchova?”* odpovědělo 18 (100 %) respondentů. Skoro všichni 17 (94,4 %) odpověděli ano, že žáci mají zařazeny pohybové aktivity i do ostatních předmětů pouze 1 (5,6 %) respondent odpověděl, že ne.

Graf č.11

Zařazujete nějaké pohybové aktivity i do ostatních předmětů než je tělesná výchova?

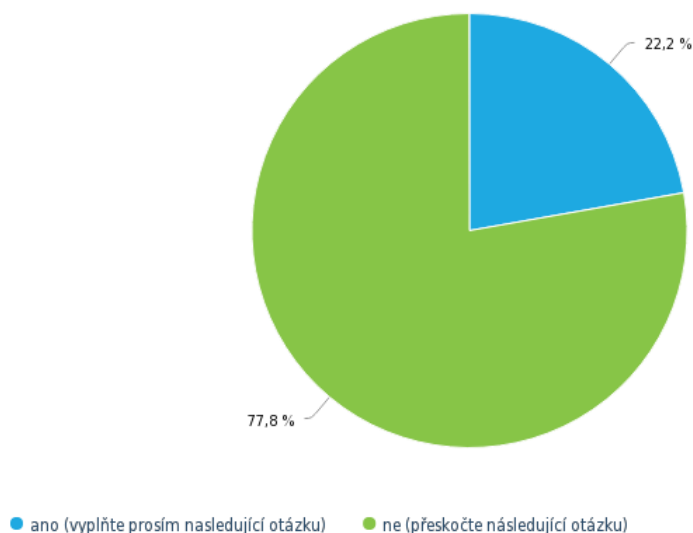

- **Je nějaký žák úplně uvolněn z tělesné výchovy?**

Na otázku *“Je nějaký žák úplně uvolněn z tělesné výchovy?”* odpovědělo 18 (100 %) respondentů. 14 (77,8 %) respondentů uvedlo, že není a 4 (22,2 %) respondentů zvolilo odpověď, že nějaký žák je uvolněn na jejich škole z tělesné výchovy.

Graf č.12

Je nějaký žák úplně uvolněn z tělesné výchovy?

- **Z jakého důvodu?**

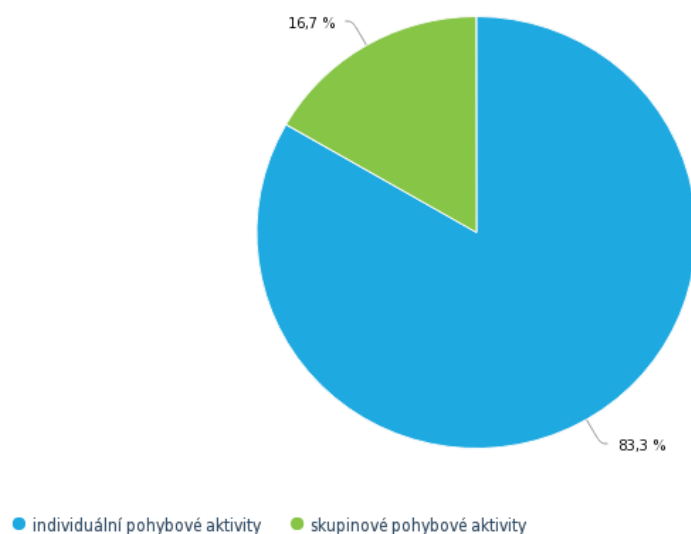
Tato otázka byla povinná jen pro respondenty, kteří uvedli v předchozí otázce, že jejich žák je uvolněn z TV. Týkala se proto jen 4 (22,2 %) respondentů z 18 dotazovaných. 3 respondenti uvedli, že žák je uvolněn z hodin TV ze zdravotního důvodu pouze 1 respondent to blíže specifikoval “*Crohnova nemoc, umělá výživa do břicha*”

- **Jaké pohybové aktivity rádi preferují děti s PAS na vaší škole?**

Na otázku “*Jaké pohybové aktivity rádi preferují děti s PAS na vaší škole?*” odpovědělo 18 (100 %) respondentů. Na výběr měli ze dvou možností. Individuální pohybové aktivity vyplnilo 15 (83,3 %) respondentů a zbylé 3 (16,7 %) respondentů vyplnilo, že u nich na škole žáci preferují skupinové aktivity.

Graf č.13

Jaké pohybové aktivity rádi preferují děti s PAS na Vaší škole?

- **Která pohybová aktivita je dětmi s PAS nejvíce upřednostňována na Vaší škole?**

Tato otázka nechávala volnou odpověď respondentům. Odpověděli na ni všichni respondenti 100 %.

Jejich odpovědi jsou: *“rovnovážná cvičení, míčová příprava, hudebně pohybové hry, chůze, přírodní překážky, psychomotorické a sensorické aktivity, hry s míčem, skákání na trampolíně, procházky, volný pohyb, houpačka, točivé aktivity, florbal, atletika, boccia, hry se zpěvem, cvičení na moderní hudbu, psychomotorický padák + hudba, bruslení, plavání, rovnovážná cvičení, míčová příprava, hudebně pohybové hry, chůze, přírodní překážky”*

Z toho vyplývá, že každý žák na testovaných školách preferuje jinou pohybovou aktivitu.

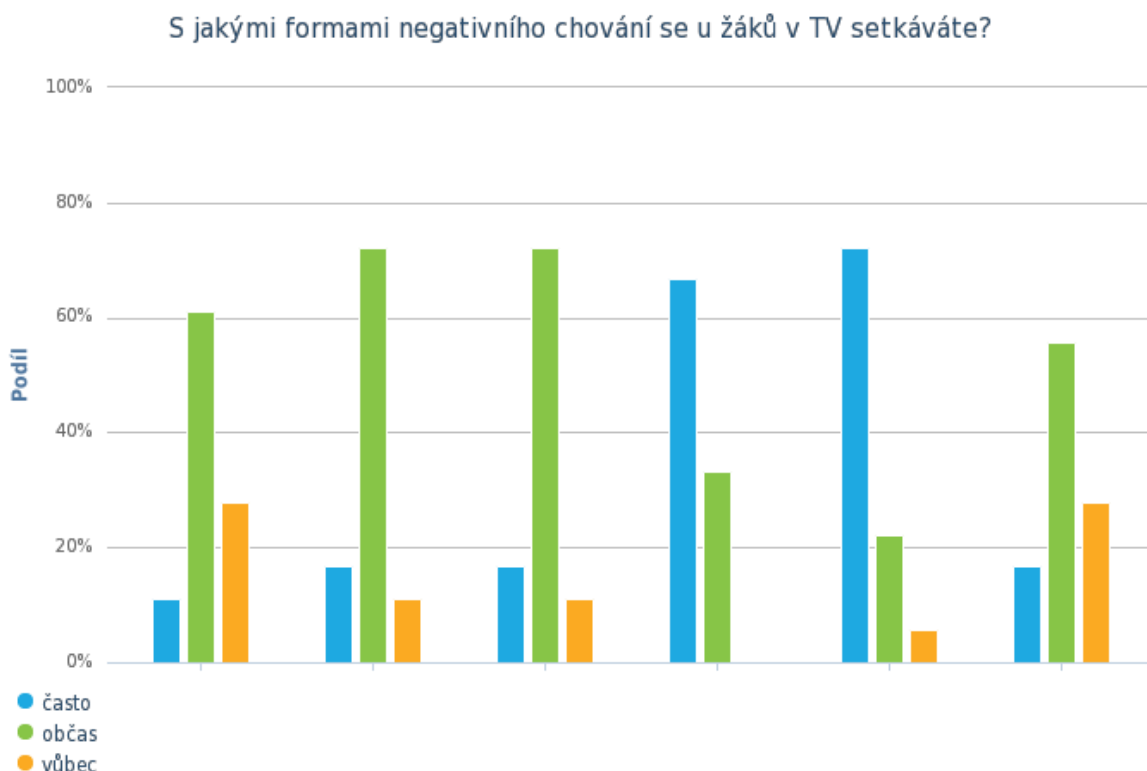
- **Co dětem s PAS vadí při hodinách tělesné výchovy na Vaší škole?**

Zde respondenti mohli zvolit podle potřeby i více odpovědí. Odpovědi na otázky byli uzavřené ano/ne. Zde jsem zkoumala, co dětem vadí při hodinách tělesné výchovy. Nejvíce dětem s PAS vadí hluk, přítomnost neznámé osoby a změna prostředí. Naopak dětem málo kdy vadí osvětlení.

Doplňková tabulka k otázce č.21: Počet respondentů, kteří označili dané možnosti		
	ano	ne
hluk	16	2
změna prostředí	11	7
osvětlení	2	16
přítomnost neznámé osoby	13	5

- S jakými formami negativního chování se u žáků v TV setkáváte?**
 Zde respondenti mohli zvolit podle potřeby i více odpovědí. Dle zvolených odpovědí respondentů se u žáků s PAS často vyskytuje hyperaktivita a stereotypní chování, občas se můžeme setkat s apatickým chováním, záchvaty, agresivitou a sebepoškozujícím chováním.

Graf č.14

**Doplňková tabulka ke grafu č. 16:
Počet respondentů, kteří označili dané možnosti**

	často	občas	vůbec
apatické chování	2	11	5
záchvaty	3	13	2
agresivita	3	13	2
hyperaktivita	12	6	0
stereotypní chování	13	4	1
sebepoškozující chování	3	10	5

5. Diskuse

Cílem práce bylo porovnat uskutečňování pohybových aktivit na třech základních školách speciálních, které bylo realizováno formou dotazníku a rozhovorů. Na základě odpovědí a porovnání byly zpracovány následující dvě výzkumné vědecké otázky s dalšími čtyřmi specifickými výzkumnými otázkami.

1. Jaké jsou dle ředitelky tří sledovaných škol podmínky pro realizaci tělesné výchovy na jejich školách?

Na základě výsledků lze potvrdit, že ředitelky všech tří škol si jsou vědomy významu tělesné výchovy. Školy mají daný počet hodin dle ŠVP, který naplňují, ale nepřidávají žádné hodiny navíc. Dále je také patrné, že hodiny tělesné výchovy se liší na prvním a druhém stupni. Více hodin tělesné výchovy je na prvním stupni.

Vyjádření ředitelky je v souladu s tím, co tvrdí Jelínková (2001), že pohybové aktivity jsou klíčové pro správný biologický vývoj dětí s PAS. Jelínková dále uvádí, že na všech školách jsou povinné dvě hodiny tělesné výchovy za týden. Jelikož se dosti často jedná o jedinou pohybovou aktivitu dětí, nelze to považovat za dostatečné. Žáci s PAS často spontánně nevyhledávají pohybové aktivity, mnohdy bývají pasivní a sami si ani nehrají. Proto je důležité, aby se školy snažily o rozvoj všech pohybových dovedností a schopností u žáků s PAS. Je tedy škoda, že ŠVP s tímto nepočítají.

Testované školy se alespoň snaží z důvodu nedostatku hodin tělesné výchovy v ŠVP prokládat pohybové činnosti i do běžných hodin a přestávek. Většinu tříd mají vybavenou pohybovými prvky, jako jsou balanční pomůcky, chodníčky nebo míče.

Jaké je dle oslovených ředitelky materiální a prostorové zajištění pohybových aktivit u dětí s PAS na testovaných školách?

Z výsledných odpovědí, které uvedly dotazované ředitelky je patrné, že většina pohybových aktivit se uskutečňuje v prostorách školní tělocvičny a školního hřiště. Tyto prostory se liší jak velikostí, tak i vybavením a načením. V prostorách školních zahrad na všech třech školách se nacházejí různé pohybové prvky jako jsou prolézačky či skluzavky. Na jedné z uvedených škol mají na zahradě postavený menší lanový park.

Jak potvrzuje i Ward (1996), prostředí pro pohybové aktivity u dětí s PAS by mělo probíhat v optimálním prostředí, které podněcuje děti k pohybové aktivitě. Měly by zde být prvky pro danou činnost, přátelská a klidná atmosféra a stimulační prvky k provedení aktivity, které na dítě působí kladným dojmem.

Na základě rozhovorů lze potvrdit, že všechny tři testované školy mají rehabilitační místnosti, které jsou vybaveny polohovacími pomůckami, sensorickými prvky, nástroji a koberci pro relaxaci či navození příjemných pocitů. Ve dvou školách se nacházejí i relaxační pomůcky v prostorách třídy, které mají za účel uvolnit děti s PAS ze stresu, nervozity či strachu.

Tyto výsledky jsou v souladu s vyjádřením Moor (2010), že pohybové činnosti mohou být realizovány formou relaxace, která uvolňuje od stresových situací a dokáže v dítěti navodit příjemné pocity. Díky pohybové hře se dítě s PAS naučí vzájemnou komunikaci, vytrvalost a spolupráci s vrstevníky. Vytváří se zde tvořivost, fantazie, dovednosti a schopnosti. Typy pohybových činností se zaměřují na určitý rozvoj těchto oblastí: motoriku, pohybovou dovednost, pozornost, koncentraci apod.

Jaké jsou dle oslovených ředitelk personální a sociální oblasti při pohybových aktivitách na třech testovaných školách?

Z šetření se ukázalo, že počet pedagogických pracovníků vyučujících tělesnou výchovu je určen dle počtu dětí a jejich stanovené diagnózy. Dle odpovědí dotazovaných ředitelk můžeme říci, že se většinou jedná o 2-3 pedagogické pracovníky v jedné hodině TV. Ve dvou testovaných školách je vždy na hodinách tělesné výchovy přítomen alespoň jeden asistent pedagoga. To samé platí také o počtu žáků. Počet žáků je individuální v hodinách tělesné výchovy, někdy se zúčastňuje celá třída, jindy jsou žáci rozděleni do menších skupin.

Je snaha o to, aby třídní učitel učil zároveň i tělesnou výchovu, jelikož změny jsou pro děti s PAS často nežádoucí. V případě požadavku na specifickou zdravotní a rehabilitační tělesnou výchovu je však nutná přítomnost pedagogického pracovníka s příslušnou kvalifikací.

Tento fakt potvrzuje studie Obrusnikova, et al, (2011), že děti s PAS nemají rády časté změny prostředí či lidí okolí sebe. Z důvodu změn mohou nastat velmi náročné situace při výuce. Změnám bychom se měli v co největší míře vyvarovat a snažit se jim předejít. Děti s PAS, které jsou příliš stimulovány svým okolím, mohou být rozrušené, náhle se snaží uniknout

z prostředí, nebo nereagují na povely dospělých nebo vrstevníků. Je důležité zjistit, jaké typy smyslové citlivosti dítě má a dělat vše pro kontrolu těchto podnětů.

Z rozhovorů také vyplývá, že nejčastější diagnózou u žáků s PAS na třech testovaných školách je dětský autismus. Oproti tomu Aspergerův syndrom u dětí na těchto školách není vůbec diagnostikován. Většina žáků je již diagnostikována v předškolním věku.

Většina autorů Thorová, Gillberg nebo Attwood se shodují, že nejčastější diagnostikovanou poruchou autistického spektra je infantilní neboli dětský autismus. Lze také říci, že poruchou PAS více trpí chlapci než dívky

2. Jak hodnotí podmínky pro realizaci TV participující pedagogičtí pracovníci na sledovaných školách?

Oslovení pedagogičtí pracovníci hodnotí kladně podmínky pro realizaci pohybových aktivit dětí s PAS. Většina dotazovaných pedagogických pracovníků se profesně zapojuje do hodin tělesné výchovy jako třídní učitelé. Veliká výhoda je i to, že všechny tři školy mají k dispozici venkovní zázemí a učitelé tak mohou jít v rámci tělesné výchovy s žáky ven. Z dotazníkové šetření také zjišťujeme, že na všech třech školách se nacházejí na zahradě či školním hřišti pohybové prvky. Na jedné testované škole je dokonce v prostorách zahrady i lanový park, kde se děti učí zábavnou formou rozvíjet motorické schopnosti s logickým myšlením.

Z dotazování lze také říci, že se pedagogičtí pracovníci snaží zařazovat pohybové aktivity i do jiných předmětů, než je tělesná výchova. Testované školy také pořádají soutěže s pohybovými aktivitami a výlety pro žáky s PAS.

V souladu s tím uvádí Kořátková, Sandler (2008), že pohybové aktivity patří mezi nejdůležitější aktivity u dětí školního věku. Jsou podstatné pro správný rozvoj jejich psychického a fyzického vývoje. Další významnou součástí je i to, že pohybové aktivity jsou socializačním prostředkem pro vytváření vztahů mezi vrstevníky a začleňováním jedince do společné hry s vrstevníkem

Pedagogičtí pracovníci mi také sdělili, že žáci s PAS na všech třech testovaných školách upřednostňují různou pohybovou aktivitu. Odpovídali mi například, že jejich žáci mají rádi rovnovážná cvičení, míčové hry, hudebně pohybové hry, přírodní překážky a mnoho dalších

aktivit. Pedagogičtí pracovníci se dále shodli, že děti s PAS na všech 3 testovaných školách rádi vyhledávají individuální pohybové hry než skupinové.

Tyto výsledky jsou v souladu s vyjádřením Čádilové, Žampachové (2008), které tvrdí, že výběr pohybových aktivit u dětí s PAS bývá velmi odlišný od dětí stejného věku. Toto je dáno z hlediska poruchy představitivosti, komunikace a sociálních dovedností. Jejich výběr se tedy velmi zužuje a většinou si děti s PAS vybírají aktivity dle jejich zájmu a aktuální nálady. Jsou to většinou pohybové aktivity stereotypního charakteru, jelikož opakující a přetrvávající činnost dětí s PAS uspokojuje a přináší jim jistotu

Jak hodnotí oslovení pedagogičtí pracovníci materiální a prostorové zázemí pro pohybové aktivity na třech testovaných školách?

Na základě odpovědí dotazovaných pedagogických pracovníků na 3 testovaných základních školách speciálních lze říci, že všechny tři školy mají dostatečné vybavení na pohybové aktivity pro děti s PAS. Jako jediný problém na všech 3 testovaných školách byla zdůrazněna menší tělocvična. Respondenti by si přáli do budoucna větší tělocvičnu a celkově větší zázemí pro realizaci pohybových aktivit.

Snažila jsem se zjistit, zda jim na školách něco nechybí, nebo co chtěli doplnit k danému vybavení. Pedagogickým pracovníkům by pomohlo dokoupení většího množství balančních, relaxačních a alternativních pomůcek pro práci s dětmi s PAS. A dále také vyplynulo, že by si přáli mít v budovách školy bazén, jelikož plavání je důležitou součástí pohybové výuky u dětí s PAS.

Plaváním u dětí se zajímá i Čechovská (2008), která tvrdí, že plavání je důležitou součástí vývoje člověka. Výuka plavání by se měla učit už od předškolního věku. Během základní povinné školní docházky si žáci osvojují plavecké styly a prohlubují si dovednosti a schopnosti plavecké kompetence. Plavání podporuje zdraví a může se také využít k regeneraci svalů po zátěži. Pod pojmem plavecká gramotnost rozumíme schopnost využít plavání pro záchranu svého života. Základní zvládnutí plavecké kompetence se vztahuje na celou populaci i na jedince se specifickými potřebami

V otázce co je předností na jejich škole se oslovení pedagogičtí pracovníci shodli, že je to určité školní zahrada, hřiště, pohybové prvky na zahradě, snoezelen, rehabilitační místnost a pomůcky k rozvoji jemné a hrubé motoriky. Určitě velkou výhodou je místnost snoezelen na všech 3 testovaných školách.

Podle Filatové (2014) je snoezelen speciálně upravená místnost ke stimulaci a relaxaci žáků se specifickými problémy. Nachází se zde multi-senzorické pomůcky, které žáky mají vést k vytváření podnětů. Většina žáků s PAS není schopna komunikovat, a proto je velmi obtížné proniknout do jejich světa. Často trpí nedostatkem podnětů a upínají se ke stereotypním aktivitám. V místnosti snoezelen se snažíme pomáhat dětem s komunikační bariérou, dále také se snažíme regulovat jejich agresi, hněv, emoce a navazujeme sociální vztahy. Snoezelen tedy pomáhá dětem ve všech třech specifických oblastech jako je komunikace, socializace i chování.

Jaké jsou dle dotazovaných pedagogických pracovníků organizační formy při pohybových aktivitách u dětí s PAS na třech testovaných školách?

Na základě odpovědí pedagogických pracovníků lze říci, že je snaha o prokládání prvků zdravotní tělesné výchovy do předmětu tělesná výchova. Zaměřují se na dechová cvičení, relaxaci, bazální stimulaci, korekci správného držení těla. Tyto uvedené prvky pomáhají žákům ke správnému rozvíjení pohybu a podporují jejich psychický a zdravotní vývoj. Oproti tomu málo pedagogických pracovníků zařazuje do tělesné výchovy úpolová cvičení či testování všeobecné pohybové výkonnosti.

Oslovení pedagogičtí pracovníci se dále snaží při hodinách TV rozvíjet komunikaci, orientaci, sociální vztahy mezi dětmi, pohybovou obratnost a rozvoj jemné a hrubé motoriky. Tyto vyjmenované oblasti jsou dost často obtížné pro žáky s PAS, a proto se jim musí věnovat náležitá pozornost.

Na tuhle problematiku odkazuje článek Thomas et al (2007), který tvrdí, že je důležité dbát na správný rozvoj pohybové zdatnosti u dětí s PAS. K tomu nám pomáhají nejčastěji různá vizuální schémata nebo vizuální pomůcky. Pedagogové by si měli stanovit jasný plán, co chtějí u dětí zlepšit a čemu se chtějí v hodinách TV věnovat. Je to první krok ke správnému nácviku pohybu.

Oslovený pedagogický pracovníci tvrdí, že je důležitá motivace dítěte s PAS k pohybové aktivitě. Proto byl pedagogickým pracovníkům dán dotaz, jaké nejčastější formy motivace používají. Většina pedagogických pracovníků využívá k motivaci různé obrázky, piktogramy nebo verbální pokyny. Často se také využívají různá gesta, dotykové povely a zvukové signály.

Tento fakt potvrzuje studie Fittipaldi-Wert, J. et al, (2009) kde se tvrdí, že z důvodu postižení verbální komunikace mají žáci s PAS problémy pochopit, co po nich pedagog v rámci tělesné

výchovy chce. Proto je velmi důležité používat vizuální podněty při pohybových aktivitách, které žákům nastíní daný úkon a vzniká tím efektivní komunikace mezi pedagogem a dítětem. V článku odborníci zkoumali 20 lidí s poruchou PAS a zjistili, že vizuální informace jsou kvalitnější než zvukové podněty při hodinách TV.

6. Závěr

Hlavním cílem bakalářské práce byl výzkum pohybových aktivit pro děti s poruchou autistického spektra na 3 základních školách speciálních v Libereckém kraji. Jednalo se o šetření, kde jsem pomocí rozhovorů a dotazníku zjišťovala postoje pedagogických pracovníků k pohybovým aktivitám na 3 testovaných školách. V teoretické části jsem se zabývala problematikou autistického spektra, zejména charakteristikou autistického spektra, diagnostikou, rozdělením dle typů poruch autistického spektra, motorikou, vzděláváním, a nakonec charakteristikou tělesné výchovy u dětí s PAS.

Zpravovala jsem odpovědi na dvě výzkumné otázky, které se zabývaly realizací pohybových aktivit u žáků s PAS na třech testovaných školách. Chtěla jsem zjistit, jak hodnotí podmínky pro realizaci TV u dětí s PAS ředitelky a pedagogičtí pracovníci. K výzkumným otázkám jsem si stanovila vždy ještě dvě další doplňující specifické otázky.

Práci pokládám za přínosnou, jelikož z výzkumu vyplynulo, že jsou pohybové aktivity nedílnou součástí vzdělávání dětí s PAS. Lze říci, že speciální pedagogika je úzce propojena s pohybovými aktivitami. Na všech 3 testovaných školách se snaží o co největší možné zapojení žáků s PAS do všech pohybových aktivit. Pohyb je prospěšný jak z hlediska zdravotního, tak i z psychosomatického vývoje každého jedince. Školy se také snaží zařazovat pohybové aktivity i mimo daný předmět tělesné výchovy. V průběhu jiných hodin vkládají krátké cvičení ve třídách i o přestávkách. Několikrát za rok jezdí s žáky na výlety. Všechny 3 testované školy prokládají pohybové aktivity i doplňkovými aktivitami jako je například plavání, fyzioterapie nebo canisterapie.

Velice mě překvapila odpověď jedné paní ředitelky z testovaných škol, když mi sdělila, že jejich žáci absolvují i tzv. "adrenalinové sporty" v rámci pohybových aktivit. Žáci navštěvují během školního roku, pokud to počasí dovolí, skalní areál a písčný lom.

Všechny tři testované školy mají dostačující vybavení na pohybové aktivity pro žáky s PAS a Snoezelen, což je místnost sloužící ke stimulaci a relaxaci žáků s poruchou autistického spektra. Jediný zásadní problém, se kterým jsem se setkala, je menší prostorové zázemí tělocvičen u všech 3 testovaných škol. Všechny tři paní ředitelky škol by byly rády, kdyby měly větší tělocvičnu a více pomůcek či náčiní. Bohužel z hlediska financí a prostorů daných škol jim to situace nedovoluje.

Na výzkumu mě nejvíce zaujaly rozhovory. Paní ředitelky byly velmi vstřícné, empatické a snažily se mi říct co nejvíce informací k položeným otázkám. Ráda bych poděkovala i za

ochotu ukázat mi veškeré vybavení na pohybové aktivity, které jsem si mohla zdokumentovat a vložit do příloh této práce.

Závěrem lze říci , že na všech třech školách je tělesná výchova jednou z hlavních priorit vzdělávacího procesu pro děti s PAS.

Seznam zdrojů

1. ADAMUS, P. *Strategie uplatňované v edukaci žáků s poruchami autistického spektra*. Ostrava: Montanex, 2016. Jazyk a řeč. ISBN 978-80-7225-436-1.
2. ALBERS, C., GRIEVE, A. *Bayley Scales of Infant and Toddler Development – Third Edition*. *Journal of Psychoeducational Assessment* [online]. San Antonio: 2007
Dostupné z: doi:10.1002/9781118660584.ese0278.
3. BAZALOVÁ, Barbora. *Autismus v edukační praxi*. Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1195-2.
4. BRYSON, S. et al. *The Autism Observation Scale for Infants: scale development and reliability data*. *Journal of autism and developmental disorders* [online]. 2008,
Dostupné z: doi:10.1007/s10803-007-0440-y
5. ČADILOVÁ, V., ŽAMPACHOVÁ, Z. *Strukturované učení: vzdělávání dětí s autismem a jinými vývojovými poruchami*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008, 405 s. Speciální pedagogika (Portál). ISBN 978-807-3674-755
6. ČECHOVSKÁ, I. *Plavecká gramotnost*. Vyd.1 Praha: Tělesná výchova a sport mládeže. 2008, ISBN 978-80-87647-23-3
7. DUDOVÁ I., MOHAPLOVÁ. M., *Autism spectrum disorders-part 1. Pediatrie pro praxi* [online]. 2016, ISSN 12130494. Dostupné z: doi:10.36290/ped.2016.034
8. FIALOVÁ, Ludmila. *Aktuální témata didaktiky: školní tělesná výchova*. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1854-8
9. FILATOVA, Renáta. *Snoezelen-MSE*. Frýdek-Místek: Kleinwächter Josef, 2014. ISBN 978-80-905419-3-1.
10. FILIPEK, P., A., et al. *The screening and diagnosis of autistic spectrum disorders*. *Journal of autism and developmental disorders* [online]. Springer. 1999, Dostupné z: <http://link.springer.com/article/10.1023/A%3A1021943802493>.

11. FITTIPALDI-WERT, J., & MOWLING, C. M. *Using Visual Supports for Students With Autism in Physical Education. Journal of Physical Education*, [online] Recreation & Dance. 2009, 80(2), 39–43. doi:10.1080/07303084.2009.10598281
12. GOTHAM, K., et al. *A replication of the Autism Diagnostic Observation Schedule (ADOS) revised algorithms. Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry* [online]. 2008, Dostupné z: doi:10.1007/978-1-4419-1698-3_2011.
13. GRIFFIN, S., SANDLER, D. 300 her pro děti s autismem. *Rozvíjení komunikačních a sociálních dovedností*. 1. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0177-9
14. HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9.
15. HRDLIČKA, M., KOMÁREK, V., *Dětský autismus: přehled současných poznatků*. 2., dopl. vyd. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-802-6206-866.
16. HUNTER, Kathy. *Rettův syndrom a jak dál--*. Praha: Rett-Community, 2008. ISBN 978-80-254-1849-9.
17. JELÍNKOVÁ, Miroslava. *Vzdělávání a výchova dětí s autismem*. Praha: Univerzita Karlova, 2001. ISBN 80-7290-042-0.
18. KOŤÁTKOVÁ, S., SANDLER, D. *Dítě a mateřská škola: rozvíjení komunikačních a sociálních dovedností*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-802-4715-681.
19. LUCA, R., et al. *Innovative use of virtual reality in autism spectrum disorder: A case-study. Applied Neuropsychology: Child*. [online]. 2019 Dostupné z: doi:10. 1-11. 10.1080/21622965.2019.1610964.
20. MANĚNOVÁ M., SKUTIL M., *Metodologie pedagogického výzkumu* [online] Praha, 2020. [cit. 2021-04-08]. Dostupné z: https://www.uhk.cz/file/edee/pedagogicka-fakulta/pdf/pracoviste-fakulty/ustav-socialnich-studii/dokumenty/studijni_opory/socialni_patologie_a_prevence/metodologie-pedagogickeho-vyzkumu.pdf

21. MCHENRY, I., MOOG C. *Aktivity pro starší děti s PAS: jak budovat sebevědomí, vnitřní klid a vztahy*. Praha: Portál, 2019. ISBN 978-80-262-1533-2.
22. MICHALOVÁ, Zdeňka. *Sociální dovednosti u žáků s poruchami autistického spektra se zaměřením na ovlivnění chování*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2011. ISBN 978-80- 7372-745-1
23. MITCHELL, S., et al. *Early language and communication development of infants later diagnosed with autism spectrum disorder*. *Journal of Developmental & Behavioral Pediatrics* [online]. 2006, Dostupné z: doi:10.1097/00004703-200604002-00004
24. MOOR, Julia. *Hry a zábavné činnosti pro děti s autismem: praktické nápady pro každý den*. 1. vyd. Praha: Portál 2010. ISBN 978-807-3677-879.
25. OBRUSNIKOVA, I., & DILLON, S. R., *Challenging Situations When Teaching Children with Autism Spectrum Disorders in General Physical Education. Adapted Physical Activity Quarterly*, [online].2011 Dostupné z: doi:10.1123/apaq.28.2.113
26. PELIKÁN, Jiří. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. 2.vyd. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1916-3.
27. RELLINI, E., et al. *Childhood Autism Rating Scale (CARS) and Autism Behavior Checklist (ABC) correspondence and conflicts with DSM-IV criteria in diagnosis of autism*. *Journal of autism and developmental disorders* [online]. 2004, Dostupné z: doi:10.1007/s10803-004-5290-2
28. RICHMAN, Shira. *Výchova dětí s autismem: aplikovaná behaviorální analýza*. 2. vyd. Praha: Portál, 2008. Speciální pedagogika (Portál). ISBN 978-80-7367-424-3.
- 4
29. SHATTUCK, P. et al. *Change in Autism Symptoms and Maladaptive Behaviors in Adolescents and Adults with an Autism Spectrum Disorder*. *Journal of Autism and Developmental Disorders* [online] 2007. Dostupné z: doi: 10.1007/s10803-006-0307-7
30. SCHOPLER, E., REICHLER, R. J., LANSING, M. *Strategie a metody výuky dětí s autismem a dalšími vývojovými poruchami*. 2. vyd. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-898-2
31. STRUNECKÁ, Anna *Přemůžeme autismus*. 1.vyd. Brno: Profisales, 2016. ISBN 978-8087494-23-3.

32. ŠPORCLOVÁ, Veronika *Autismus od A do Z*. Praha: Pasparta, 2018. ISBN 978-80-88163-98-
33. ŠVARCOVÁ, Iva *Mentální retardace*. 3. vyd. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-060-7
34. ŠVARCOVÁ, Iva *Základy pedagogiky pro učitelské studium*. 1. vyd. Vysoká škola ekonomicko technická v Praze. Praha 2005. ISBN 80–7080-573-0
35. ŠVAŘÍČEK R., ŠEĐOVÁ K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.
36. THOMAS M. REMING, PHD, USA BUNTING, MSPE *Helping Kids Succeed Through Physical Activity, 2007* • Paperback • ISBN 978-0-7360-5910-7 Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/234670868_Strategies_for_Teaching_Children_with_Autism_in_Physical_Education
37. THOROVÁ, Kateřina. *Poruchy autistického spektra. Rozšířené a přepracované vydání*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0768-9.
38. THOROVÁ, Kateřina. *Poruchy autistického spektra: dětský autismus, atypický autismus, Aspergerův syndrom, dezintegrační porucha*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-091-7.
39. TUPÝ Jan. *Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání základní škola speciální*. 1. vyd. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2008. ISBN 978-80-87000-25-0
40. VILÍMOVÁ, V. *Didaktika tělesné výchovy*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009. ISBN 978-80-210-4936-9
41. VÍTKOVÁ, Marie *Integrativní speciální pedagogika: integrace školní a speciální*. 2. vyd. Brno: Paido, 2004. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-7315-071-9
42. VOCILKA, Miroslav. *Autismus*. 2. vyd. Praha: Tech-Market, 1996. ISBN 80-902-1343-X.
43. WANG, H., et al. *Reliability, sensitivity to change, and responsiveness of the Peabody Developmental Motor Scales—second edition for children with cerebral palsy. Physical Therapy* [online]. 2006, Dostupné z: doi:10.2522/ptj.20050259

44. WETHERBY, A., M., et al. *Social communication profiles of children with autism spectrum disorders late in the second year of life. Journal of autism and developmental disorders* [online]. 2007. Dostupné z: doi:10.1007/s10803-006-0237-4.

Seznam tabulek

- Tab. 1 Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů (MKN – 10)
- Tab. 2 Vývoj herních dovedností u dětí s PAS
- Tab. 3 Metody pro rozvoj pohybových dovedností a schopností u dětí s PAS
- Doplnková tabulka ke grafu č. 8: Počet respondentů, kteří označili dané možnosti
- Doplnková tabulka k otázce č.12: Počet respondentů, kteří označili dané možnosti
- Doplnková tabulka k otázce č. 13: Počet respondentů, kteří označili dané možnosti
- Doplnková tabulka k otázce č. 21 : Počet respondentů, kteří označili dané možnosti
- Doplnková tabulka ke grafu č. 17: Počet respondentů, kteří označili dané možnosti

Seznam grafů

- Graf 1 Věková kategorie
- Graf 2 Dosažené vzdělání
- Graf 3 Označte školu, kde pracujete
- Graf 4 Jakou profesi zastáváte na dané škole?
- Graf 5 Kolik pedagogických pracovníků se věnuje dětem při tělesné výchově (speciální pedagog, asistent pedagoga, osobní asistent)?
- Graf 6 S jakým počtem dětí obvykle pracujete v rámci jedné hodiny tělesné výchovy?
- Graf 7 Jak jste spokojeni s vybavením školy na tělesnou výchovu?
- Graf 8 U jakých forem pohybových aktivit se profesně zapojujete?
- Graf 9 Využíváte nějaké zvláštní formy motivace, aby se vám dobře pracovalo s dětmi s PAS v hodinách TV?
- Graf 10 Mají děti na vaší škole nějaké hodiny nad rámec povinných hodin tělesné výchovy?
- Graf 11 Zařazujete nějaké pohybové aktivity i do ostatních předmětů, než je tělesná výchova?
- Graf 12 Je nějaký žák úplně uvolněn z tělesné výchovy
- Graf 13 Jaké pohybové aktivity rádi preferují děti s PAS na vaší škole?
- Graf 14 S jakými formami negativního chování se u žáků v TV setkáváte?

Seznam obrázků

- Obr. 1 Tělocvična, ZŠS Turnov
- Obr. 2 Venkovní zázemí, ZŠS Turnov
- Obr. 3 Lanový park, ZŠS Turnov
- Obr. 4 Pohybové prvky ve třídě, ZŠS Liberec
- Obr. 5 Hrací herna, ZŠS Liberec
- Obr. 6 Tělocvična, ZŠS Liberec
- Obr. 7 Náčiní k pohybovým aktivitám, ZŠS Jablonec nad Nisou
- Obr. 8 Horolezecké stěna, ZŠS Jablonec nad Nisou
- Obr. 9 Tělocvična, ZŠS Jablonec nad Nisou

Příloha č. 1: Žádost o vyjádření Etické komise UK FTVS

UNIVERZITA KARLOVA
FAKULTA TĚLESNÉ VÝCHOVY A SPORTU
Josef Martího 31, 162 52 Praha 6-Vešelavín

Žádost o vyjádření Etické komise UK FTVS

k projektu výzkumné, kvalifikační či seminární práce zahrnující lidské účastníky

Název projektu: Pohybové aktivity pro děti s poruchou autistického spektra na základních školách speciálních v Libereckém kraji

Forma projektu: výzkumná práce - bakalářská práce

Období realizace: říjen 2020 - březen 2021

Výzkum bude realizován v souladu s platnými epidemiologickými opatřeními Ministerstva zdravotnictví ČR.

Předkladatel: Martina Slámová, UK FTVS, katedra zdravotní tělesné výchovy

Hlavní řešitel: Martina Slámová, UK FTVS, katedra zdravotní tělesné výchovy

Místo výzkumu (pracoviště): Základní školy v ČR – anonymizováno

Vedoucí práce (v případě studentské práce): PhDr. Jitka Vařeková, Ph.D.

Finanční podpora: žádná

Popis projektu: Cílem práce bude porovnání zajišťování pohybových aktivit, na základních školách speciálních na pomoc dětem s PAS. Porovnání bude realizováno v oblastech: počet žáků, jejich věk, spektrum nabízených pohybových činností, program škol zaměřený na pohybový rozvoj dětí s PAS, počet zaměstnanců zabývajících se pohybovou činností a jejich profese. V rámci kvalitativního výzkumného šetření bude využito několik metod sběru dat:

Zjišťování informací o jednotlivých zařízeních na internetu i z terénního šetření. Porovnání prostorového zázemí, vybavení sportovišť, sportovní náčiní, porovnání pohybových aktivit-počet, rozmanitost.

Polostrukturované interview: kvalitativní polostrukturovaný rozhovor s vedením základních škol speciálních (dotazy zaslány prostřednictvím online verze),

komparativní metoda (volnočasové aktivity, prostředí, podpůrné aktivity, počet dětí/počet pedagogů, denní doba)

- uspořádání dat do tabulek Excel-dostupnost prostor, pomůcek, specialistů, počet vyučovacích hodin, pohybové aktivity, počet dětí,

- fotodokumentace (prostory a pomůcky), nebudou foceny děti, porovnání bude realizováno formou fotodokumentace-digitální fotografie ve formátu pdf, popis obrázků

Elektronický dotazník

- formou otevřených otázek zaslanych pedagogům, kteří mají na starost pohybové aktivity pro děti s PAS. Tímto typem otázek umožňujeme dotazované osobě se vyjádřit vlastními slovy. Výhodou těchto otázek je především získání odpovědi, kterou tvůrce dotazníku nemusela napadnout a podněcuje k hlubšímu zamyšlení nad tématem. Velkou nevýhodou je ale obtížné zpracování.

Otázky v rozhovorech ani v dotazníku nebudou zjišťovat žádná citlivá data.

Charakteristika účastníků výzkumu: Výzkum bude realizován v základních školách speciálních v Libereckém kraji. V těchto oslovených školách bude prováděn rozhovor s vedením a bude poslán dotazník formou online pedagogům, kteří mají na starost pohybové aktivity pro děti s PAS. Účastníci budou ve věku cca 25-60. Předpokládaný počet účastníků bude přibližně cca 12 pedagogů. Osloveni budou pouze účastníci, kteří mají na starost ve školách pohybové aktivity pro děti s PAS. Účast na výzkumu bude zcela dobrovolná.

Zajištění bezpečnosti: Jedná se o neinvazivní metodu výzkumu. Účastníci výzkumu budou předem obeznámeni o průběhu rozhovoru a budou předem seznámeni s dotazníkem (bude dopředu poslán prostřednictvím emailové adresy). Budou zajištěny i adekvátní podmínky prostředí, ve kterém bude daný člověk dotazován. Údaje uváděné v bakalářské práci budou zcela anonymní, pořizované fotografie budou bez žáků a pedagogických pracovníků.

Etické aspekty výzkumu: Výzkum bude realizován na dospělých ženách/mužích a bude zaměřen na porovnání pohybových aktivit na Základních školách speciálních v Libereckém kraji. Výzkum by měl nastínit náplň a průběh pohybových aktivit a jaká aktivity se na dané škole realizují a jaké ne. Výsledky budou publikovány v anonymní podobě pouze v bakalářské práci či při prezentaci jejich výsledků.

Potenciální střet zájmů: Tento výzkum nevzniká na žádost zkoumaných subjektů (škol či jejich zaměstnanců). Mezi mnou (výzkumníkem) a respondenty (účastníky rozhovoru) není žádný vztah. Já ani žádná ze škol nemá soukromý zájem na výsledku výzkumu a ani výzkum nevede k osobnímu prospěchu žádného z účastníků.

Ochrana osobních dat: Data budou shromažďována a zpracována v souladu s pravidly vymezenými nařízením Evropské Unie č.2016/679 a zákonem č.110/2019 Sb. - o zpracování osobních údajů. Od účastníků výzkumu budu přebírat: jména, příjmení, emailové adresy, které budou bezpečně uchovány na heslem zajištěném počítači v uzamčeném prostoru, přístup k nim bude mít pouze já. Uvědomuji si, že text je anonymizován, neobsahuje-li jakékoli informace, které jednotlivě či ve svém souhrnu mohou vést k identifikaci konkrétní osoby – budu dbát na to, aby jednotliví účastníci nebyli rozpoznatelní v textu práce. Osobní data, která by vedla k identifikaci účastníků výzkumu, budou do 2 týdnů po uskutečnění rozhovoru anonymizována. Nebudu uvádět názvy škol - názvy budou anonymizovány.

Získaná data budou zpracovávána, bezpečně uchována a publikována v anonymní podobě v bakalářské práci, případně v odborných časopisech, monografiích a prezentována na konferencích, případně budou využita při další výzkumné práci na UK FTVS.

Pořizování fotografií/videí/audí nahrávek účastníků: Během výzkumu nebudou pořizovány žádné videozáznamy.

Fotografie: Pořizované fotografie budou bez účastníků. Fotografovány budou prostory školy a sportovní vybavení určené pro pohybové aktivity. Na fotografiích tedy nebudou žádní účastníci výzkumu, ani jiné osoby.

Audí nahrávky: Rozhovor bude nahrán s účastníky rozhovorů – bude nahrán hlavním řešitelem na mobilní telefon, poté bude nahrán do počítače a z mobilního telefonu smazán. Po přepsání rozhovoru a anonymizaci osobních dat bude nahrávka smazána z počítače do 2 týdnů od jejího pořízení. Po přepsání bude účastníkům výzkumu text předložen ke schválení. Zveřejněny budou pouze přepsané anonymizované a účastníkem schválené rozhovory či jejich části. V maximální možné míře zajistím, aby získaná data nebyla zneužita.

Text informovaného souhlasu (IS): IS pro rozhovor přiložen, dále je přiložen zjednodušený úvod k dotazníku

Povinnosti všech účastníků výzkumu na straně řešitele je chránit život, zdraví, důstojnost, integritu, právo na sebeurčení, soukromí a osobní data zkoumaných subjektů, a podniknout k tomu veškerá preventivní opatření. Odpovědnost za ochranu zkoumaných subjektů leží vždy na účastnících výzkumu na straně řešitele, nikdy na zkoumaných, byť dali svůj souhlas k účasti na výzkumu. Všichni účastníci výzkumu na straně řešitele musí brát v potaz etické, právní a regulační normy a standardy výzkumu na lidských subjektech, které platí v České republice, stejně jako ty, jež platí mezinárodně. Potvrzuji, že tento popis projektu odpovídá návrhu realizace projektu a že při jakékoli změně projektu, zejména použitých metod, zašlu Etické komisi UK FTVS revidovanou žádost.

V Praze dne: 19. 10. 2020

Podpis předkladatele:

Datum a podpis odpovědného pracovníka z místa výzkumu:

Vyjádření Etické komise UK FTVS

Složení komise: Předsedkyně: doc. PhDr. Irena Parry Martinková, Ph.D.

Členové: prof. MUDr. Jan Heller, CSc.

prof. PhDr. Pavel Slepíčka, DrSc.

PhDr. Pavel Hráský, Ph.D.

Mgr. Eva Prokešová, Ph.D.

Mgr. Tomáš Ruda, Ph.D.

MUDr. Simona Majorová

Projekt práce byl schválen Etickou komisí UK FTVS pod jednacím číslem: 159/2020

dne: 20. 10. 2020

Etická komise UK FTVS zhodnotila předložený projekt a **neshledala rozpory** s platnými zásadami, předpisy a mezinárodními směnicemi pro provádění výzkumu zahrnujícího lidské účastníky.

Řešitel projektu splnil podmínky nutné k získání souhlasu Etické komise UK FTVS.

UNIVERZITA KARLOVA
Fakulta tělesné výchovy a sportu
Josef Martího 31, 162 52, Praha 6
Místo UK FTVS
- 20 -

podpis předsedkyně EK UK FTVS

Příloha č. 2: Informovaný souhlas

UNIVERZITA KARLOVA
FAKULTA TĚLESNÉ VÝCHOVY A SPORTU
Josef ~~Martín~~ 31, 162 52 Praha 6-Vešelavín

INFORMOVANÝ SOUHLAS - rozhovor

Vážený pane, vážená paní,

v souladu se Všeobecnou deklarací lidských práv, zákonem č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů a dalšími obecně závaznými právními předpisy (jakož jsou zejména Helsinská deklarace, přijatá 18. Světovým zdravotnickým shromážděním v roce 1964 ve znění pozdějších změn (Fortaleza, Brazílie, 2013); Zákon o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zejména ustanovení § 28 odst. 1 zákona č. 372/2011 Sb.) a Úmluva o lidských právech a biomedicině č. 96/2001, jsou-li aplikovatelné), Vás žádám o souhlas s Vaší účastí ve výzkumném projektu na UK FTVS v rámci bakalářské práce s názvem: Pohybové aktivity pro děti s poruchou autistického spektra na základních školách speciálních v Libereckém kraji prováděné na: Základních školách v ČR - anonymizováno

1. Projekt bude probíhat v období: říjen 2020 - březen 2021
2. V projektu nebude využita žádná finanční podpora.
3. Cílem práce je porovnání zajišťování pohybových aktivit, na základních školách speciálních na pomoc dětem s PAS. Porovnání bude realizováno v oblastech: počet žáků, jejich věk, spektrum nabízených pohybových činností, program škol zaměřený na pohybový rozvoj dětí s PAS, počet zaměstnanců zabývajících se pohybovou činností a jejich profese. V rámci kvalitativního výzkumného šetření bude využito několik metod sběru dat:
Zjišťování informací o jednotlivých zařízeních na internetu i z terénního šetření. Porovnání prostorového zázemí, vybavení sportovišť, sportovní náčiní, porovnání pohybových aktivit - počet, rozmanitost.
Polostrukturované interview: kvalitativní polostrukturovaný rozhovor s vedením základních škol speciálních.
Způsob zásahu bude neinvazivní. Z výše uvedených metod se budete účastnit pouze rozhovoru. Rozhovor bude zaměřen na pohybové aktivity pro děti s PAS, které probíhají ve Vaší škole.
4. Časová náročnost projektu: Rozhovor bude uskutečněn s řediteli/ředitelkami zúčastněných škol – délka rozhovoru bude na cca 15 minut.
5. Budete předem obeznámeni o průběhu rozhovoru. Budou zajištěny i adekvátní podmínky prostředí, ve kterém bude daný člověk dotazován. Údaje uváděné v bakalářské práci budou zcela anonymní, pořizované fotografie budou bez žáků a pedagogických pracovníků.
6. Projektu se mohou účastnit pouze pedagogičtí pracovníci, kteří výchovně vzdělávají děti s PAS.
7. Přínosem tohoto výzkumného projektu pro Vás bude přehled pohybových aktivit na základních školách v Libereckém kraji pro děti s PAS.
8. Účast je zcela dobrovolná, bez finanční odměny.
Data budou shromažďována a zpracována v souladu s pravidly vymezenými nařízení Evropské Unie č.2016/679 a zákonem č.110/2019 Sb. - o zpracování osobních údajů. Od účastníků výzkumu budu přebírat: jména, příjmení, emailové adresy, které budou bezpečně uchovány na heslem zajištěném počítači v uzamčeném prostoru, přístup k nim bude mít pouze já. Uvědomuji si, že text je anonymizován, neobsahuje-li jakékoli informace, které jednotlivě či ve svém souhrnu mohou vést k identifikaci konkrétní osoby – budu dbát na to, aby jednotliví účastníci nebyli rozpoznatelní v textu práce. Osobní data, která by vedla k identifikaci účastníků výzkumu, budou do 2 týdnů po uskutečnění rozhovoru anonymizována. Nebudu uvádět názvy škol – názvy budou anonymizovány.
Získaná data budou zpracovávána, bezpečně uchována a publikována v anonymní podobě v bakalářské práci, případně v odborných časopisech, monografiích a prezentována na konferencích, případně budou využita při další výzkumné práci na UK. V průběhu výzkumu nebudou pořizovány žádné videozáznamy.

Pořizované fotografie budou bez účastníků. Fotografovány budou prostory školy a sportovní vybavení určené pro pohybové aktivity. Na fotografiích tedy nebudou žádní účastníci výzkumu, ani žádné jiné osoby.

9. Rozhovor bude nahrán hlavním řešitelem na mobilní telefon, poté bude nahrán do počítače a z mobilního telefonu) smazán. Po přepsání rozhovoru a anonymizaci osobních dat bude nahrávka smazána do 2 týdnů od jejího pořízení. Po přepsání Vám bude text předložen ke schválení. Zveřejněny budou pouze přepsané anonymizované a účastníkem schválené rozhovory či jejich části. V maximální možné míře zajistím, aby získaná data nebyla zneužita.
10. S celkovými výsledky a závěry výzkumného projektu se můžete seznámit např. na e-mailové adrese: martinka.177@gmail.com
11. V maximální možné míře zajistím, aby získaná data nebyla zneužita.

Jméno a příjmení předkladatele projektu:..... Podpis:

Jméno a příjmení hlavního řešitele a spoluřešitelů:.....

Prohlašuji a svým níže uvedeným vlastnoručním podpisem potvrzuji, že dobrovolně souhlasím s účastí ve výše uvedeném projektu a že jsem měl(a) možnost si řádně a v dostatečném čase zvážit všechny relevantní informace o výzkumu, zeptat se na vše podstatné týkající se účasti ve výzkumu a že jsem dostal(a) jasně a srozumitelně odpovědi na své dotazy. Byl(a) jsem poučen(a) o právu odmítnout účast ve výzkumném projektu nebo svůj souhlas kdykoli odvolat bez represí, a to písemně Etické komisi FTVS UK, která bude následně informovat předkladatele projektu. Dále potvrzuji, že mi byl předán jeden originál vyhotovení tohoto informovaného souhlasu.

Místo, datum

Jméno a příjmení účastníka Podpis:

Souhlasím s textem přepsaného a anonymizovaného rozhovoru v rámci výše uvedeného výzkumu.

Místo, datum

Jméno a příjmení účastníka Podpis:

Příloha č. 3: Rozhovor

Dobrý den, ráda bych s vámi udělala rozhovor na téma nabídky pohybových aktivit nabízených dětem s PAS na vaší základní škole.

Zvláště se budu ptát na PA nabízené v hodinách TV a mimo ně.

- 1. Kolik pedagogických pracovníků se věnuje dětem při tělesné výchově na vaší škole?**
- 2. Vyučuje třídní učitel tělesnou výchovu u dětí s PAS?**
- 3. V jakých prostorách se pohybové aktivity uskutečňují?**
- 4. Nabízí vaše škola i volnočasové aktivity, kroužky, soutěže?**
- 5. Jste při činnostech propojení s jinými školami, sportovními kluby...?**
- 6. Je ve vaší škole dostatek kvalifikovaných pracovníků?**
- 7. Používají se na vaší škole nějaké alternativní metody (ABA, Montessori...)?**
- 8. Kolik autistických tříd máte u vás na škole?**
- 9. Jaké je na vaší škole věkové rozpětí u žáků s autismem?**
- 10. Kolik hodin týdně se žáci věnují pohybovým aktivitám?**
- 11. Jak velké skupiny žáků s PAS se účastní společně pohybových aktivit?**
- 12. Jaké jsou nejčastější typy diagnóz u dětí s PAS?**
- 13. Jaké pohybové aktivity žáci během dne provádějí?**
- 14. Kolikrát během školního roku žáci navštěvují doplňkové aktivity (rehabilitaci, plavecký bazén, fyzioterapii a další)?**
- 15. Mají k dispozici vaše děti canisterapii nebo hipoterapii?**
- 16. Jste spokojena se současným vybavením vaší tělocvičny?**
- 17. O jaké další vybavení by měla vaše škola zájem?**

Příloha č. 4: Dotazník

Já Martina Slámová jsem studentem 3. ročníku bakalářského studia Aplikované pohybové aktivity pro lidi se specifickými potřebami na FTVS Univerzity Karlovy. Tímto se na Vás obracím s žádostí o vyplnění dotazníku, který bude sloužit jako podklad pro mou bakalářskou práci. Ve své práci porovnávám zajišťování pohybových aktivit na 3 základních školách speciálních, která organizují pohybové aktivity na pomoc dětem s PAS. Porovnání bude realizováno v oblastech: počet klientů, věk klientů, spektrum nabízených pohybových činností, program škol zaměřený na pohybový rozvoj dětí s PAS, počet zaměstnanců zabývajících se pohybovou činností a jejich profese.

Chtěla bych Vás tedy požádat o vyplnění tohoto dotazníku (cca 5-10 min.).

Získaná data budou využita ke zpracování bakalářské práce, případně dalšímu výzkumu na UK FTVS; budou zpracována, publikována a uchována v anonymní podobě a ochráněna před jiným užitím.

Pokud budete mít zájem seznámit se s výsledky studie, napište na adresu: martinkaa.177@gmail.com.

Vyplněním a odevzdáním dotazníku potvrzujete, že dobrovolně souhlasíte se svojí účastí v této výzkumné studii, o které jste byl(a) informován(a), jakož i o právu odmítnout účast nebo svůj souhlas kdykoliv odvolat bez represí, a to písemně Etické komisi UK FTVS.

Předem děkuji za Vaši ochotu při vyplnění dotazník.

1. Věková kategorie:*

Vyberte jednu odpověď

20-30

30-40

40-50

50-60

60-80

2. Dosažené vzdělání:*

Vyberte jednu odpověď

ZŠ

SŠ

VOŠ

VŠ

3. Označte prosím školu, kde pracujete?*

Vyberte jednu odpověď

Mateřská škola a Základní škola, Sluníčko Turnov

Základní škola, Liberec, Orlí 140/7, přísp. org.

Základní škola 1734/31, Jablonec nad Nisou

4. Jaké profese zastáváte na dané škole?*

Vyberte jednu nebo více odpovědí

speciální pedagog

pedagog

asistent pedagoga

osobní asistent

vychovatel

Jiná...

5. Máte nějaké speciální školení pro práci s dětmi s PAS? (Koncept, metoda, kurz?) Uvedte jaké?*

Napište jedno nebo více slov

500

6. Kolik pedagogických pracovníků se věnuje dětem při tělesné výchově (speciální pedagog, asistent pedagoga, osobní asistent)?*

Vyberte jednu odpověď

1

2

3

je to různé- podle počtu dětí

Jiná...

7. S jakým počtem dětí obvykle pracujete v rámci jedné hodiny tělesné výchovy?*

Vyberte jednu odpověď

1-5

5-10

10-15

Jiná...

8. Jak jste spokojeni s vybavením školy na tělesnou výchovu?*

Vyberte jednu odpověď

zcela spokojen

spíše spokojen

nespokojen/nespokojena

9. Co jsou klady vašeho vybavení. (Co je pozitivní, co je předností Vaší školy?)*

Napište jedno nebo více slov

999

10. Co by mohlo pomoci / co byste rádi využili dále (pomůcky, prostory)?*

Napište jedno nebo více slov

999

11. U jakých forem pohybové aktivity se profesně zapojujete?*

Vyberte jednu nebo více odpovědí v každém řádku

	ano, jako třídní učitel	ano, v roli asistenta, doprovodu, dohledu	ne, neúčastním se, ale škola nabízí	ne, naše škola nenabízí
hodiny TV	☐	☐	☐	☐
hodiny plavání	☐	☐	☐	☐
pobyt na zahradě	☐	☐	☐	☐
výlety	☐	☐	☐	☐
bruslení	☐	☐	☐	☐
lyžařský výcvik	☐	☐	☐	☐
soutěže, zájmové aktivity	☐	☐	☐	☐

12. Jak často využíváte uvedené prvky při své práci s dětmi?*

Vyberte jednu nebo více odpovědí v každém řádku

	nikdy	občas	vždycky
Kondiční cvičení	☐	☐	☐
Pořadová cvičení	☐	☐	☐
Gymnastika a tanec	☐	☐	☐
Atletika	☐	☐	☐
Sportovní hry	☐	☐	☐
Úpoly	☐	☐	☐
Testování všeobecné pohybové výkonnosti	☐	☐	☐
Prvky zdravotní tělesné výchovy – dechová cvičení, relaxace	☐	☐	☐

13. Zabýváte se v hodinách TV speciálně rozvoji těchto oblastí?*

Vyberte jednu nebo více odpovědí v každém řádku

	ano	ne
komunikace	☐	☐
orientace	☐	☐
sociální vztahy	☐	☐
snížení impulsivity	☐	☐
tělesné schéma	☐	☐
pohybová obratnost	☐	☐
cviky na svalovou dysbalanci	☐	☐
rozvoj hrubé motoriky	☐	☐
rozvoj jemné motoriky	☐	☐

14. Využíváte nějaké zvláštní formy motivaci, aby se vám dobře pracovalo s dětmi s PAS v hodinách TV?*

Vyberte jednu nebo více odpovědí

- verbální povely
- dotykové povely
- obrázky, piktogramy
- zvukové signály
- Jiná...

15. Mají děti na vaší škole nějaké hodiny nad rámec povinných hodin tělesné výchovy?*

Vyberte jednu odpověď

- ano
- ne

16. Zařazujete nějaké pohybové aktivity i do ostatních předmětů než je tělesná výchova?*

Vyberte jednu odpověď

ano

ne

17. Je nějaký žák úplně uvolněn z tělesné výchovy?*

Vyberte jednu odpověď

ano (vyplňte prosím následující otázku)

ne (přeskočte následující otázku)

18. Z jakého důvodu?

Napište jedno nebo více slov

999

19. Jaké pohybové aktivity rádi preferují děti s PAS na Vaší škole?*

Vyberte jednu odpověď

individuální pohybové aktivity

skupinové pohybové aktivity

20. Která pohybová aktivita je dětmi s PAS nejvíce upřednostňována na Vaší škole?*

Napište jedno nebo více slov

500

21. Co dětem s PAS vadí při hodinách tělesné výchovy na Vaší škole?*

Vyberte jednu nebo více odpovědí v každém řádku

	ano	ne
hluk	☐	☐
změna prostředí	☐	☐
osvětlení	☐	☐

22. S jakými formami negativního chování se u žáků v TV setkáváte?*

Vyberte jednu nebo více odpovědí v každém řádku

	často	občas	vůbec
apatické chování	☐	☐	☐
záchvaty	☐	☐	☐
agresivita	☐	☐	☐
hyperaktivita	☐	☐	☐
stereotypní chování	☐	☐	☐
sebepoškozující chování	☐	☐	☐

Příloha č. 5: Obrázky

Obr. 1 Tělocvična

Mateřská škola a Základní škola,
Sluníčko Turnov

Obr. 3 Venkovní zázemí

Obr. 2 Lanový park

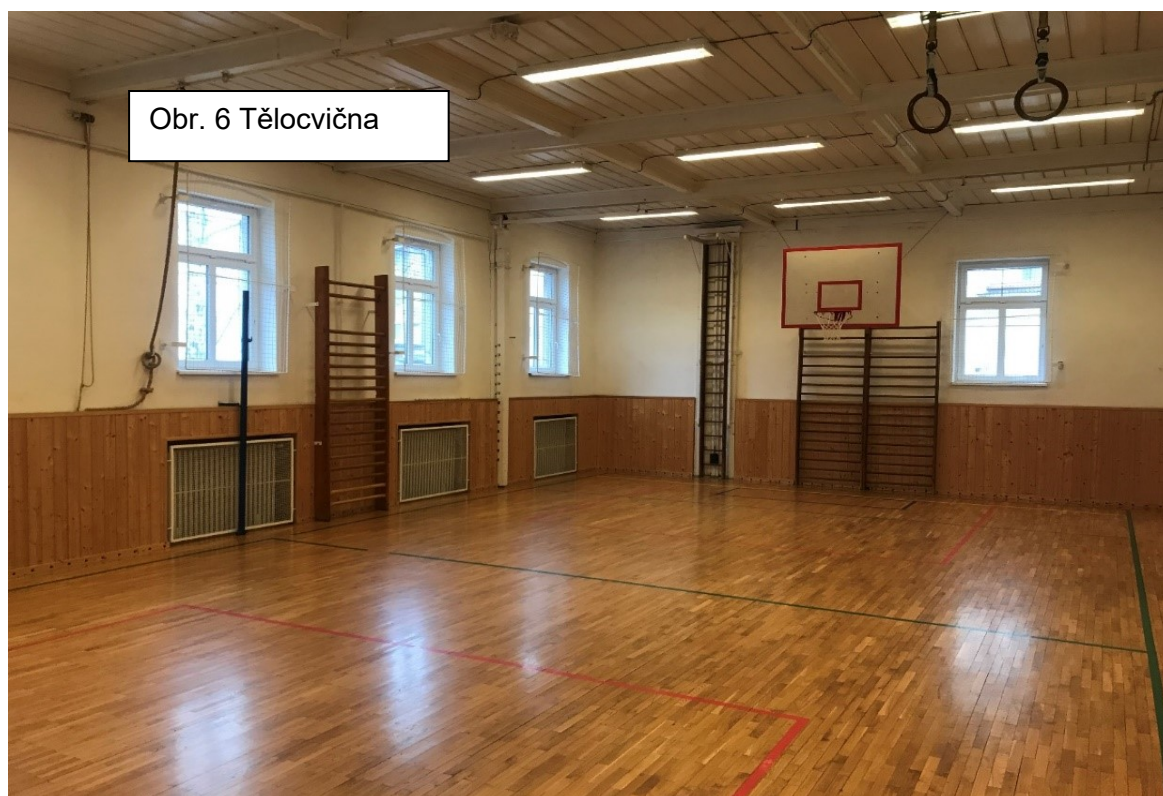

Obr. 4 Pohybové prvky ve třídě

Obr. 5 Hrací herna

Základní škola, Liberec, Orlí

Obr. 6 Tělocvična

Obr. 7 Náčiní k pohybovým aktivitám

Obr. 8 Horolezecká stěna

**Základní škola Liberecká 1734/31,
Jablonec nad Nisou**

Obr. 9 Tělocvična